

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Název projektu:

**Internacionalizace, spolupráce, inovace, reflexe a evaluace
v přípravě budoucích učitelů**

Registrační číslo:

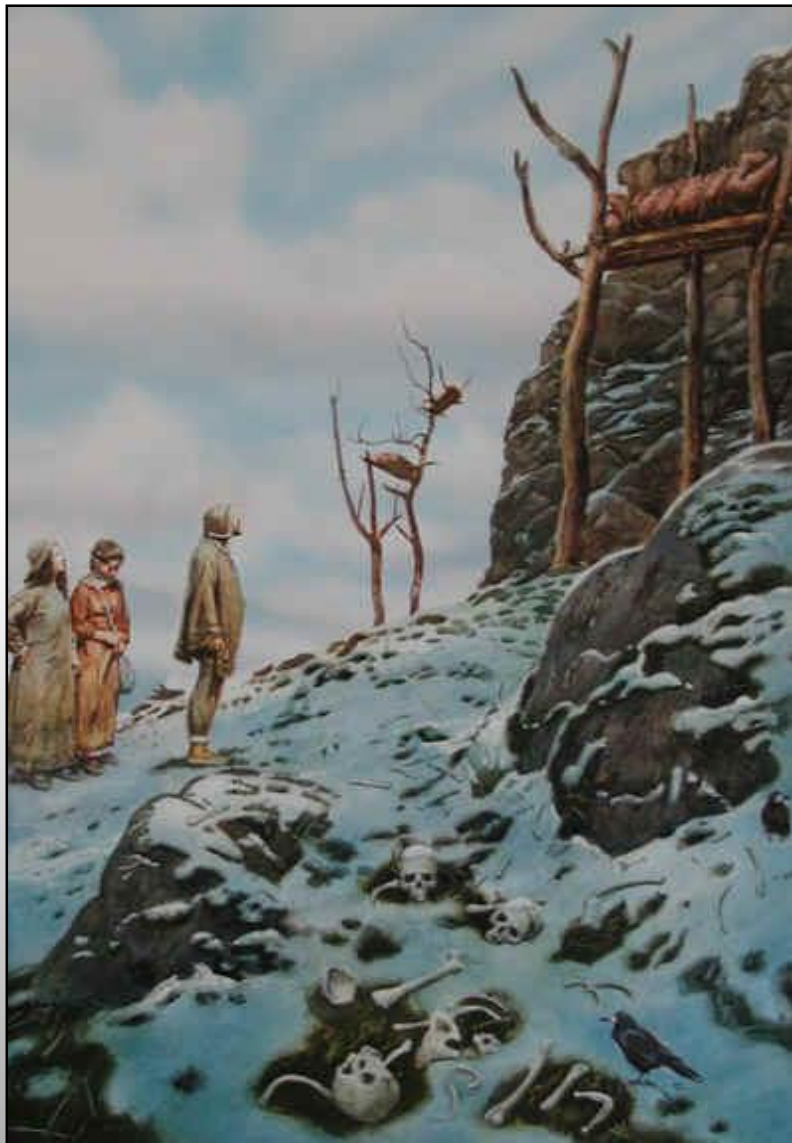
CZ.02.3.68/0.0/0.0/19_068/0015764

Toto dílo podléhá licenci Creative Commons 4.0 ve variantě BY-SA

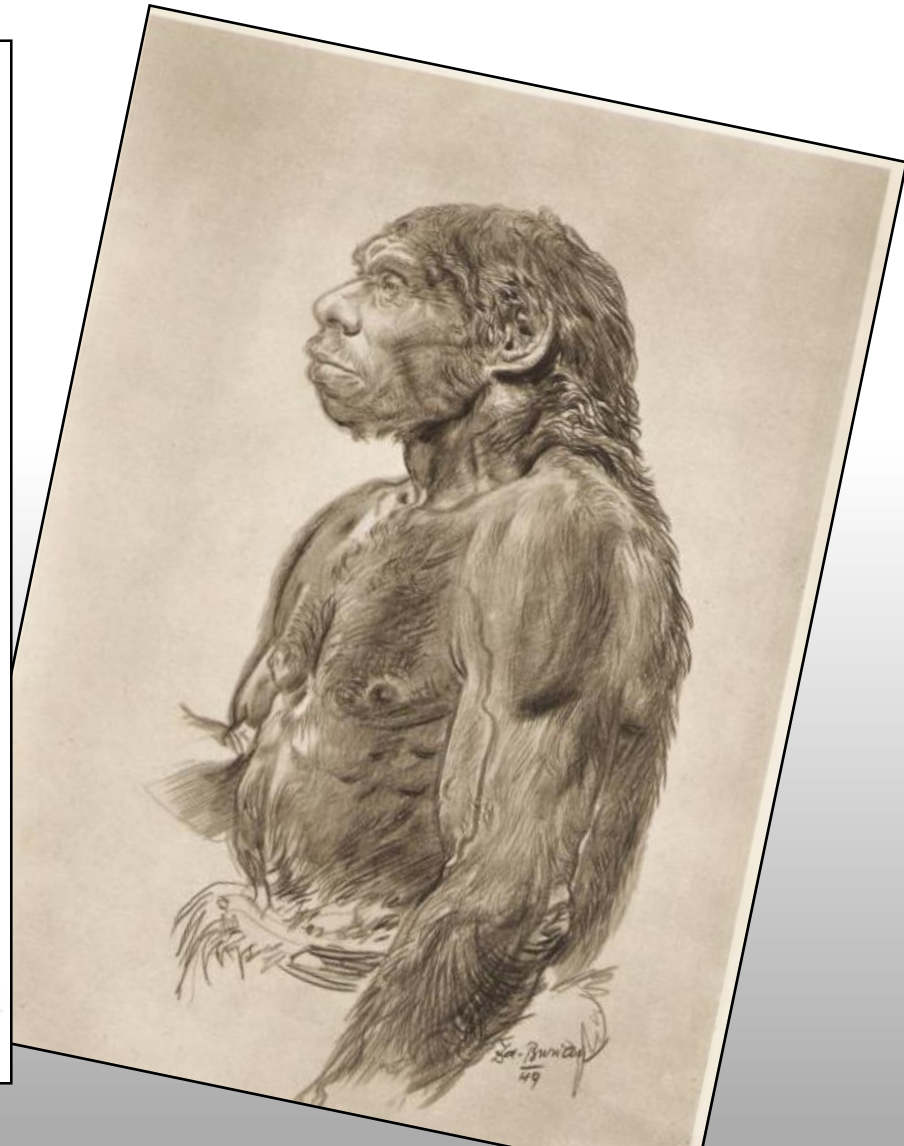
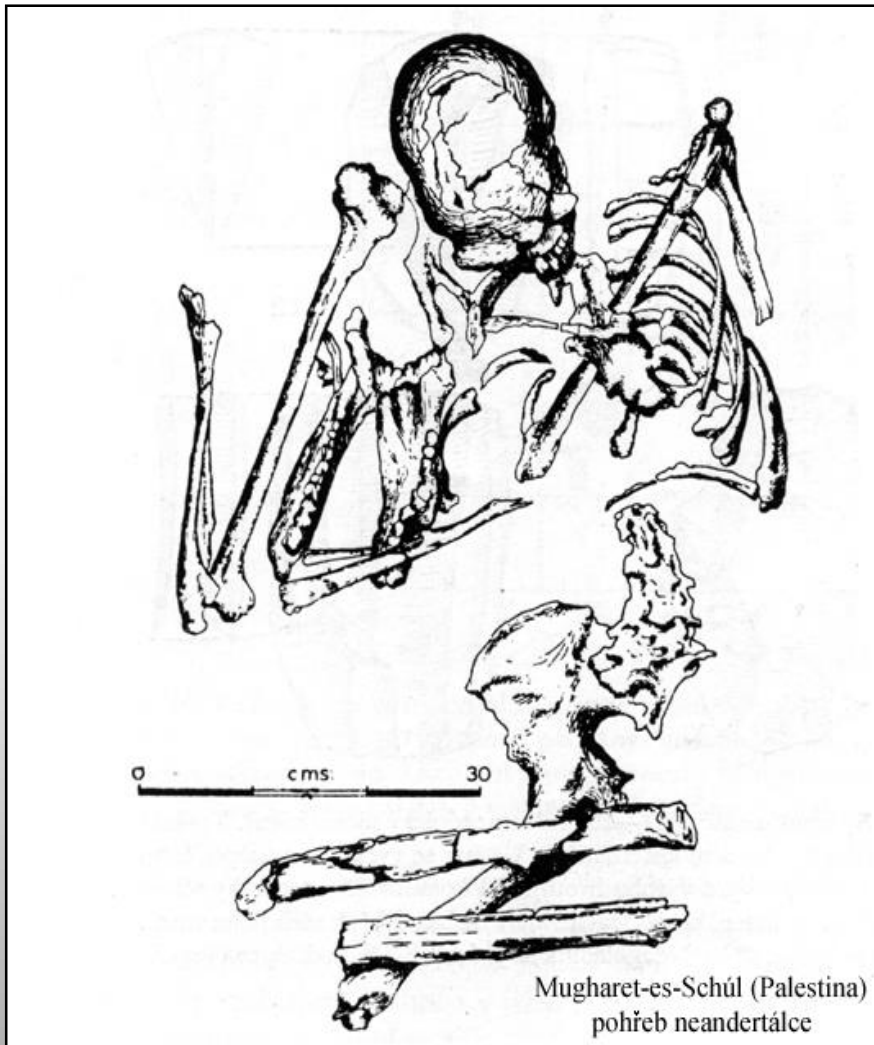

PRAVĚKÉ POHŘBÍVÁNÍ

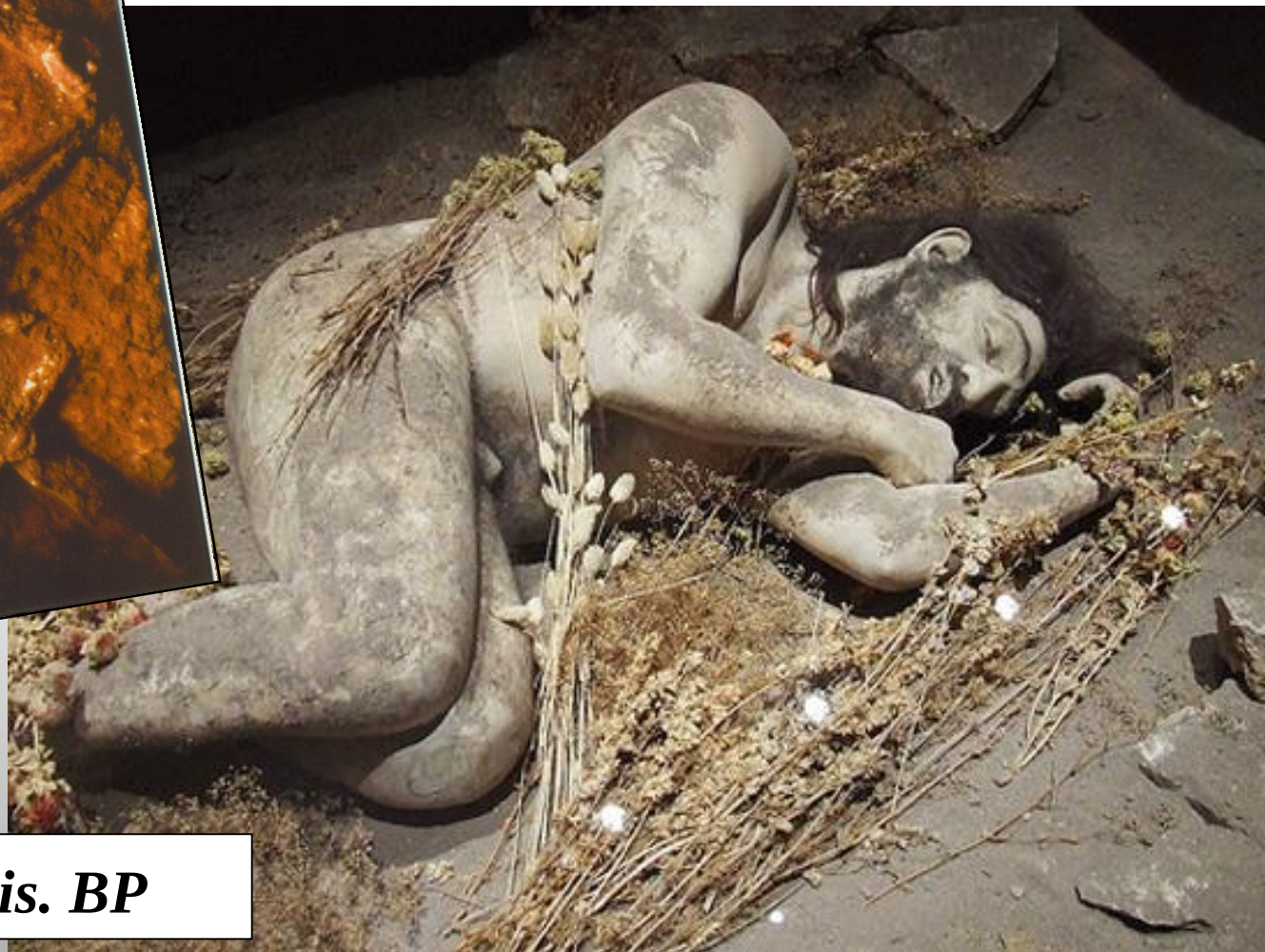
Zdroj obrázků v prezentaci: Wikimedia Commons

Střední paleolit 200 tis. BP
Homo sapiens neanderthalensis
Nejstarší pohřby: Francie, Izrael, Irák, Uzbekistán

Skrčení neandertálci
Nepohřbívali vždy a každého...

Izrael 150 tis. BP

*Kosterní pozůstatky: jeskyně Šipka u Štramberka,
Kůlna, Pekárna, Švédův stůl v Moravském krasu*

Mladší paleolit 40 tis. BP

Homo sapiens sapiens

Dary na dlouhou cestu...

Podoba pohřebního rituálu

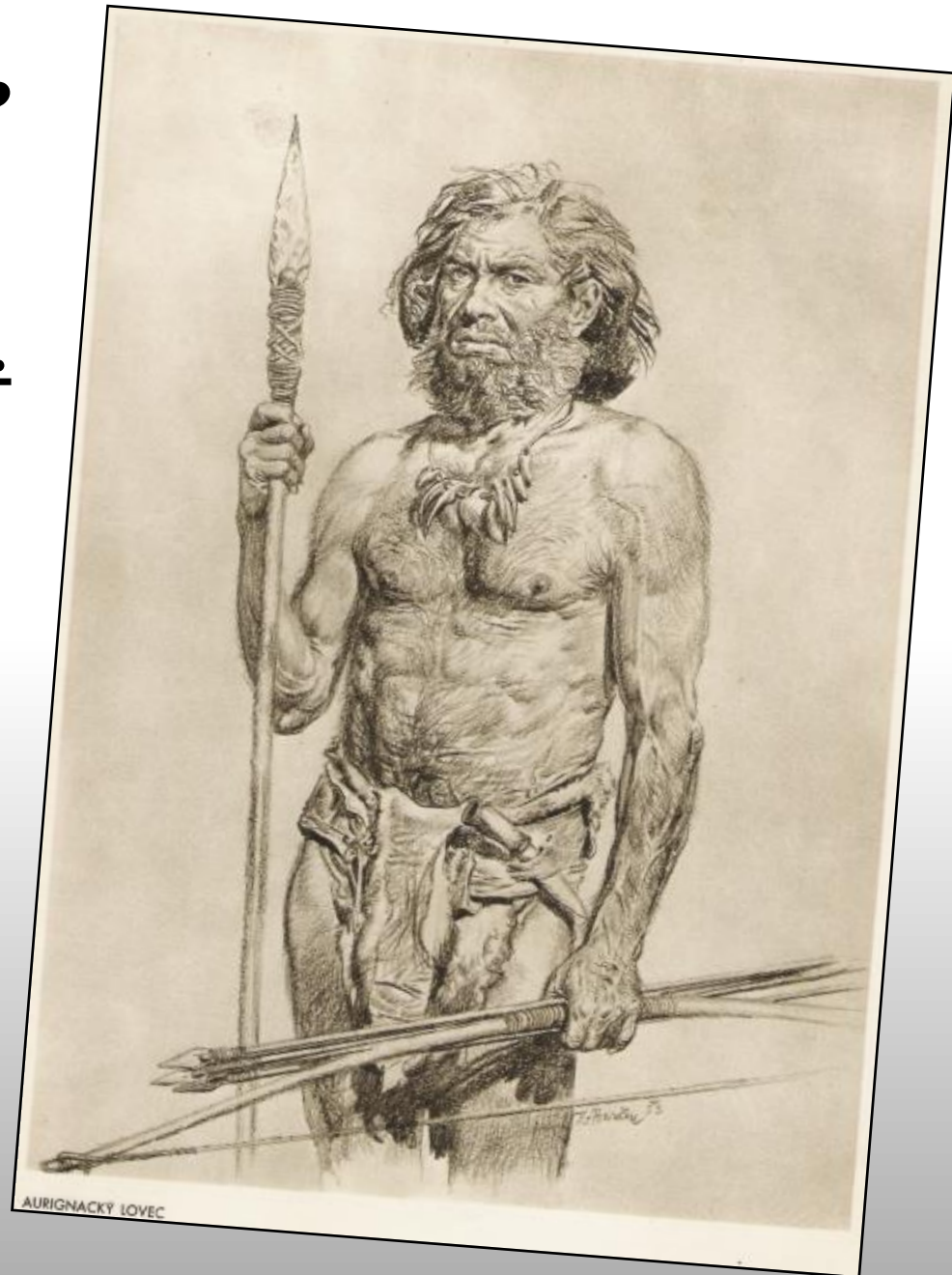
v této době není ustálena

a nezávisí ani na věku

a pohlaví zesnulého, ani na

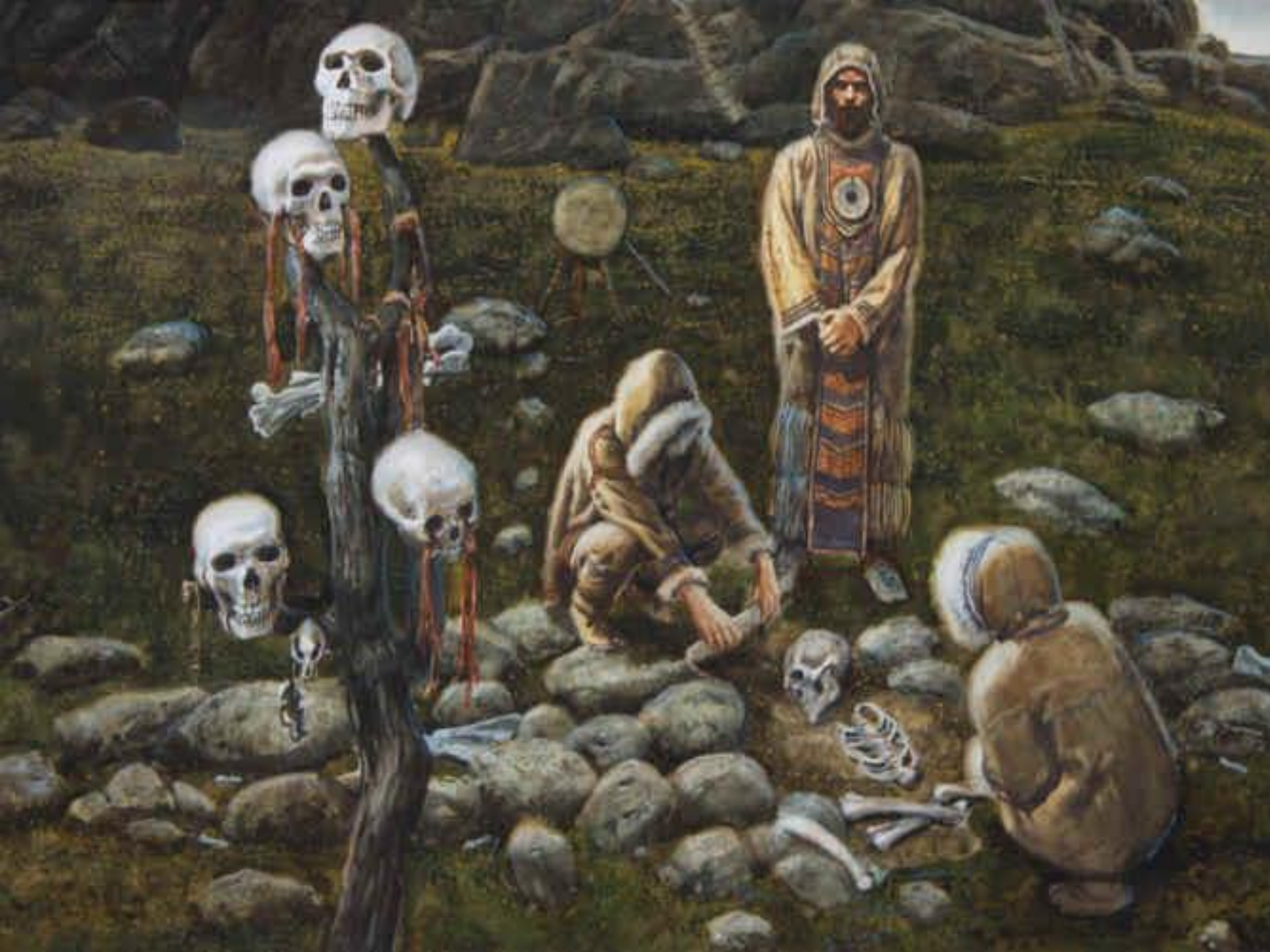
jeho sociálním či jiném

postavení.

*Paleorekonstrukce: Předmostí
u Přerova, 150 tis BP*

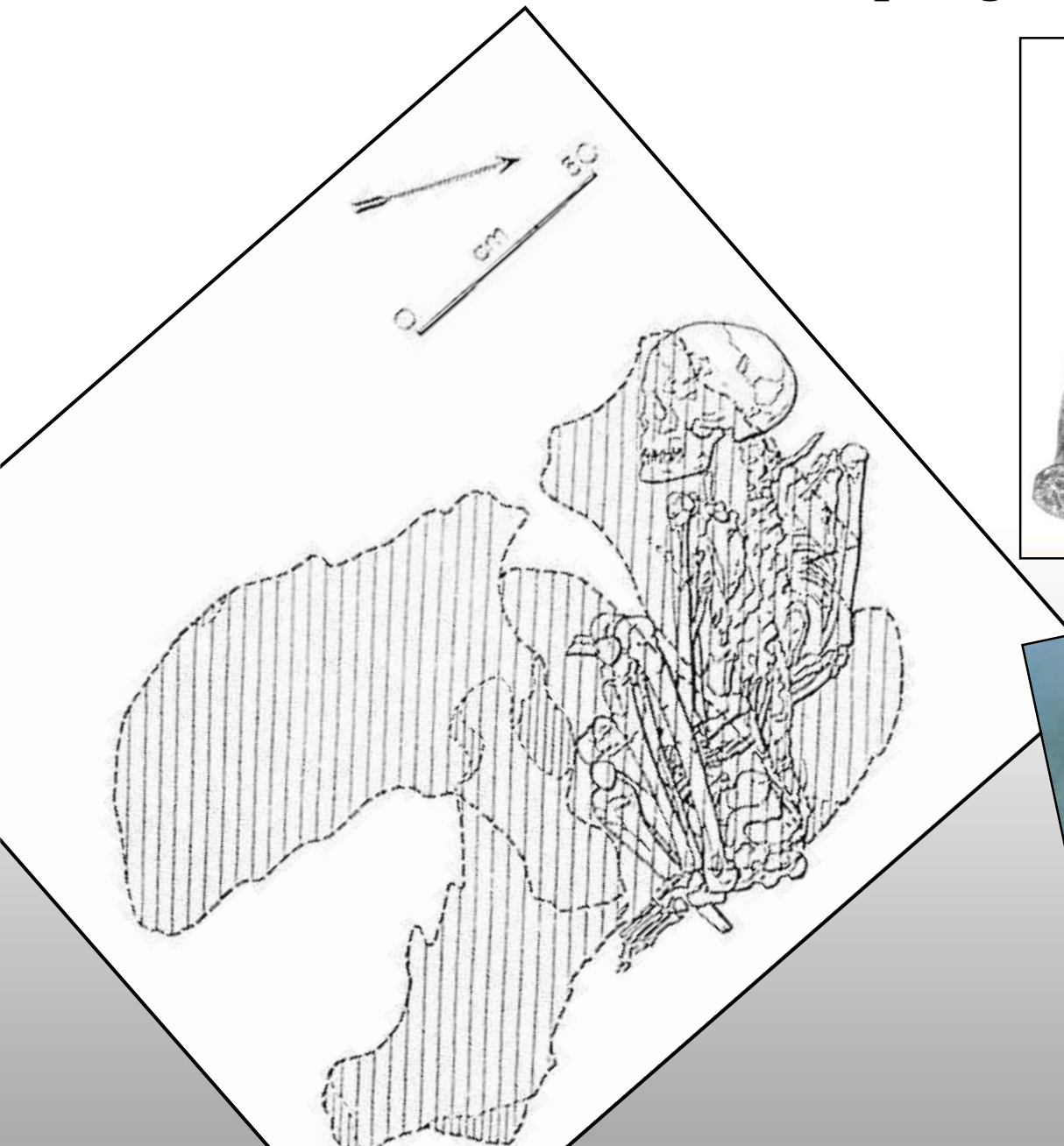
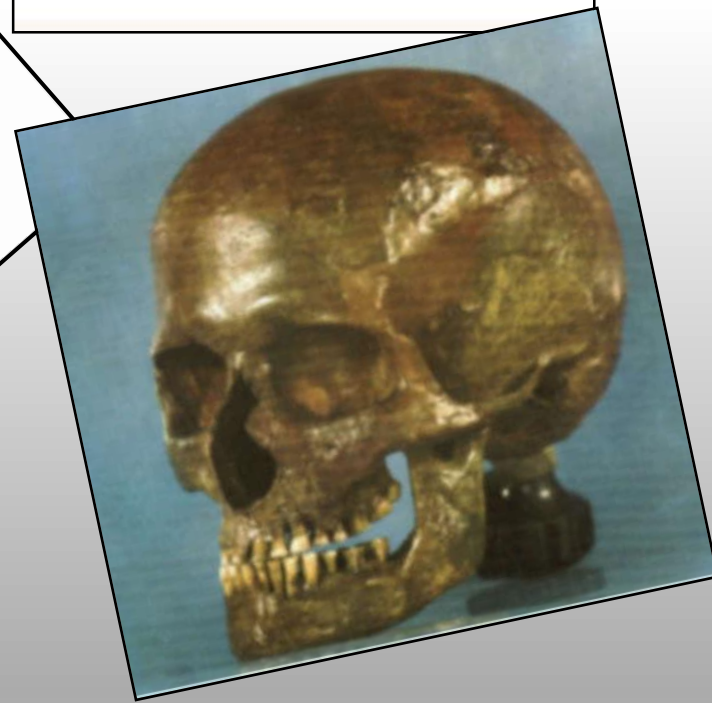
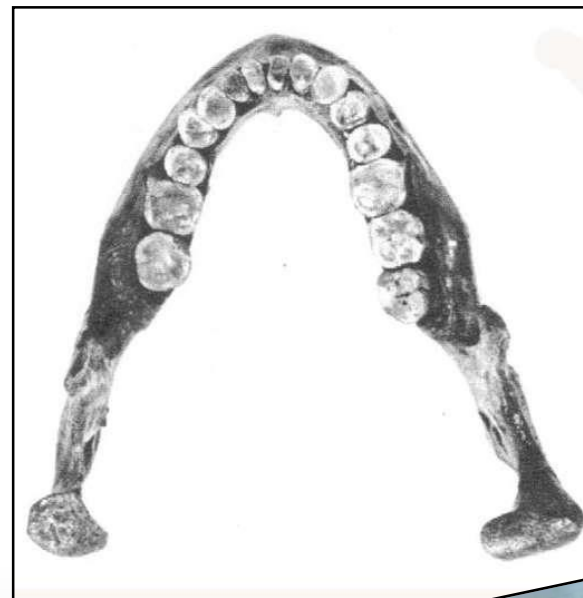

T. D. Smith 58

Dolní Věstonice, hrob s milodary

Dolní Věstonice, antropologický materiál

Z. Burian: reko pohřbu skrčence s mamutí lopatkou, Předmostí

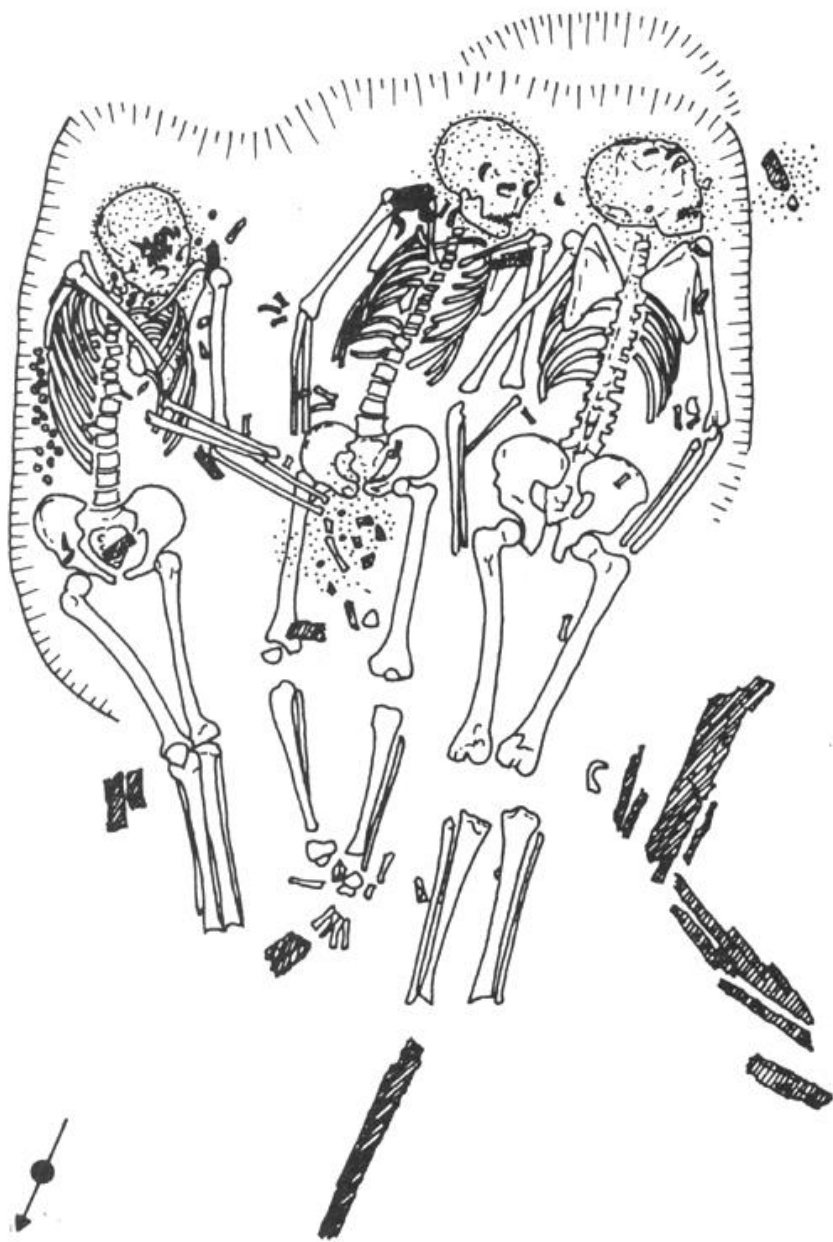

*Ukládání do skalních rozsedlin,
4letý chlapec 2004*

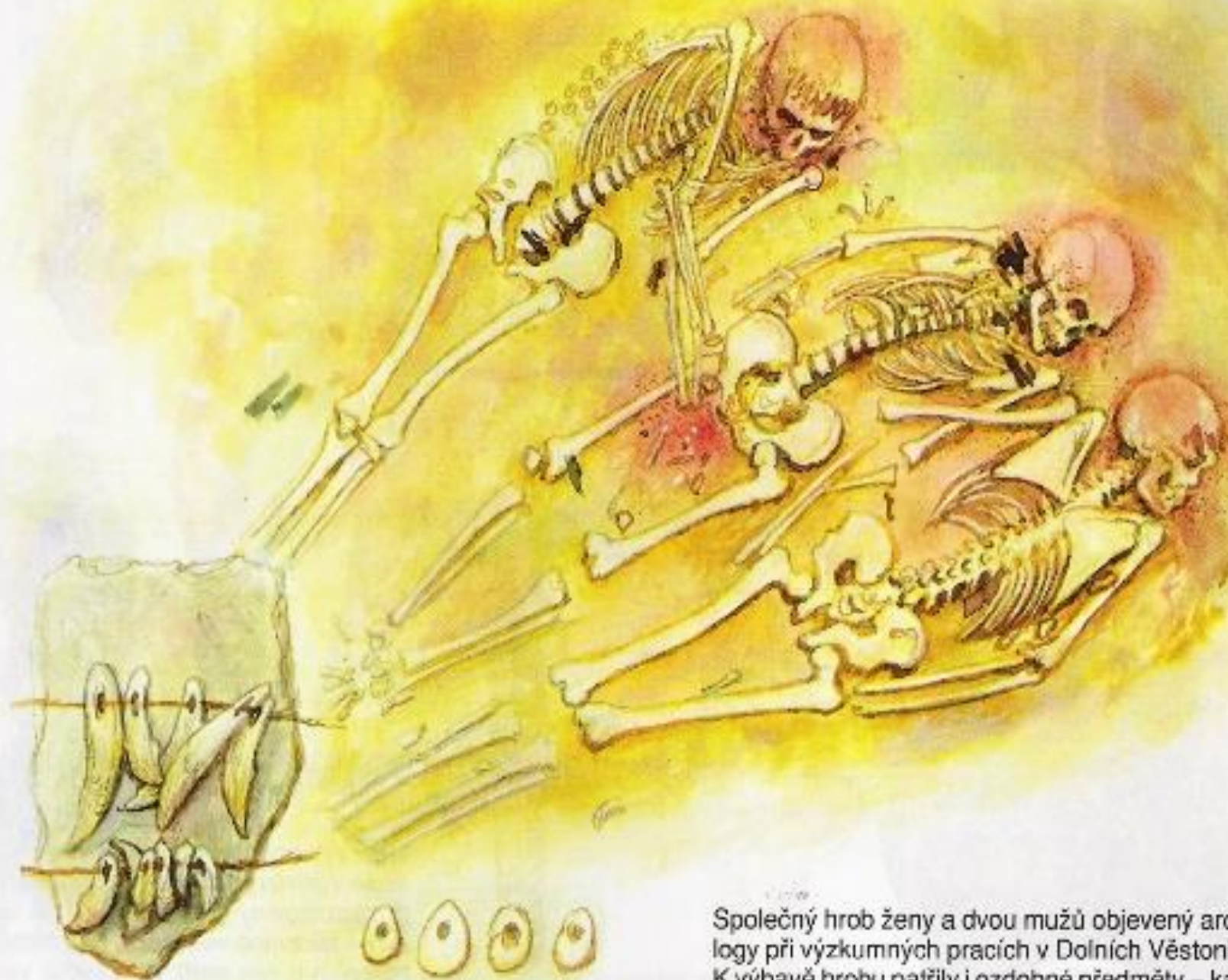
Trojhrob z Dolních Věstonic, 1986 Bohuslav Klíma

Dolní Věstonice: trojhrob, jeden z nejvýznamnějších nálezů na sídlišti „lovců mamutů“
(pavlovien, mladší paleolit)

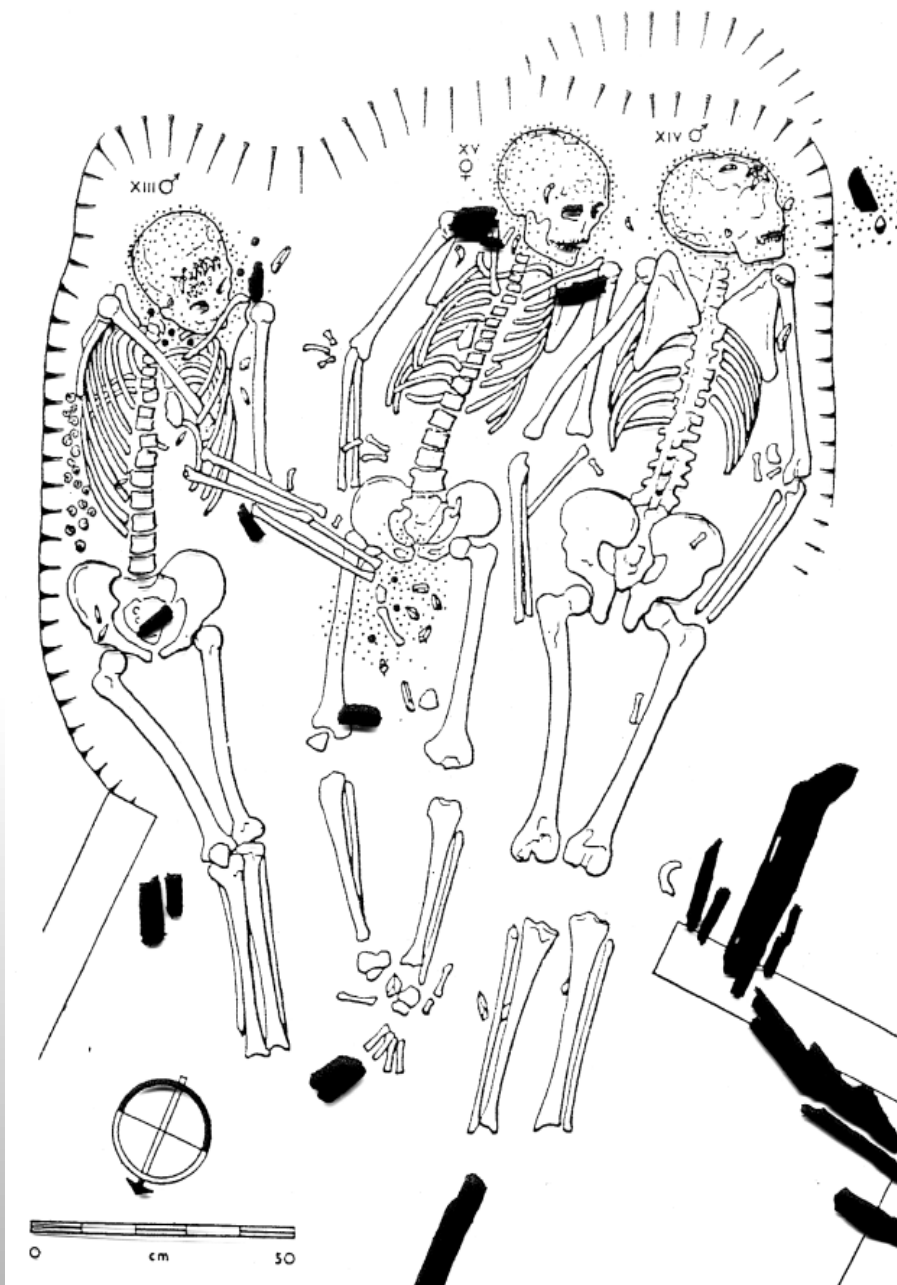

Společný hrob ženy a dvou mužů objevený archeology při výzkumných pracích v Dolních Věstonicích. K výbavě hrobu patřily i ozdobné předměty – kapkovité závěsky vyřezané z mamutoviny a zvířecí zuby s otvory pro zavěšení

*Lebka z pohřbu
v D. Věstonicích
detail s červeným
barvivem a zoubky lišky*

Krajní kostry patřily mužům.

Prostřední kostra není bezpochyby identifikována.

Podle posledních výzkumů se jedná o mladou (cca 20) ženu, která mohla trpět nějakým druhem postižení.

Muži nezemřeli přirozenou smrtí.

Žena mohla zemřít při pokusu o chirurgický zákrok.

Zdobení: korálky z mamutoviny, špičáky lišky, vlka, okr.

Rekonstrukce hrobu, muzeum v Dolních Věstonicích

Rekonstrukce hrobu, muzeum Anthrorpos

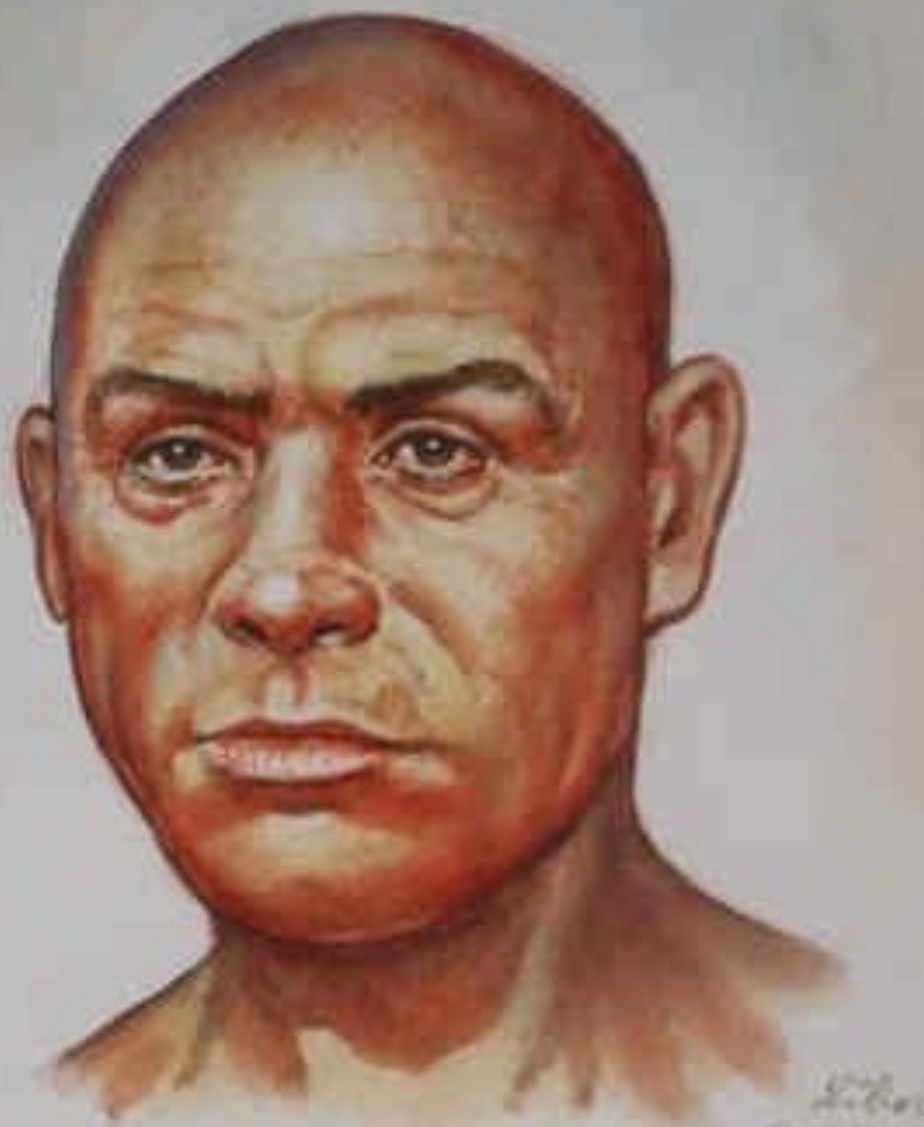

Sibiř, sungirské hroby (Gerasimov, Zubov)

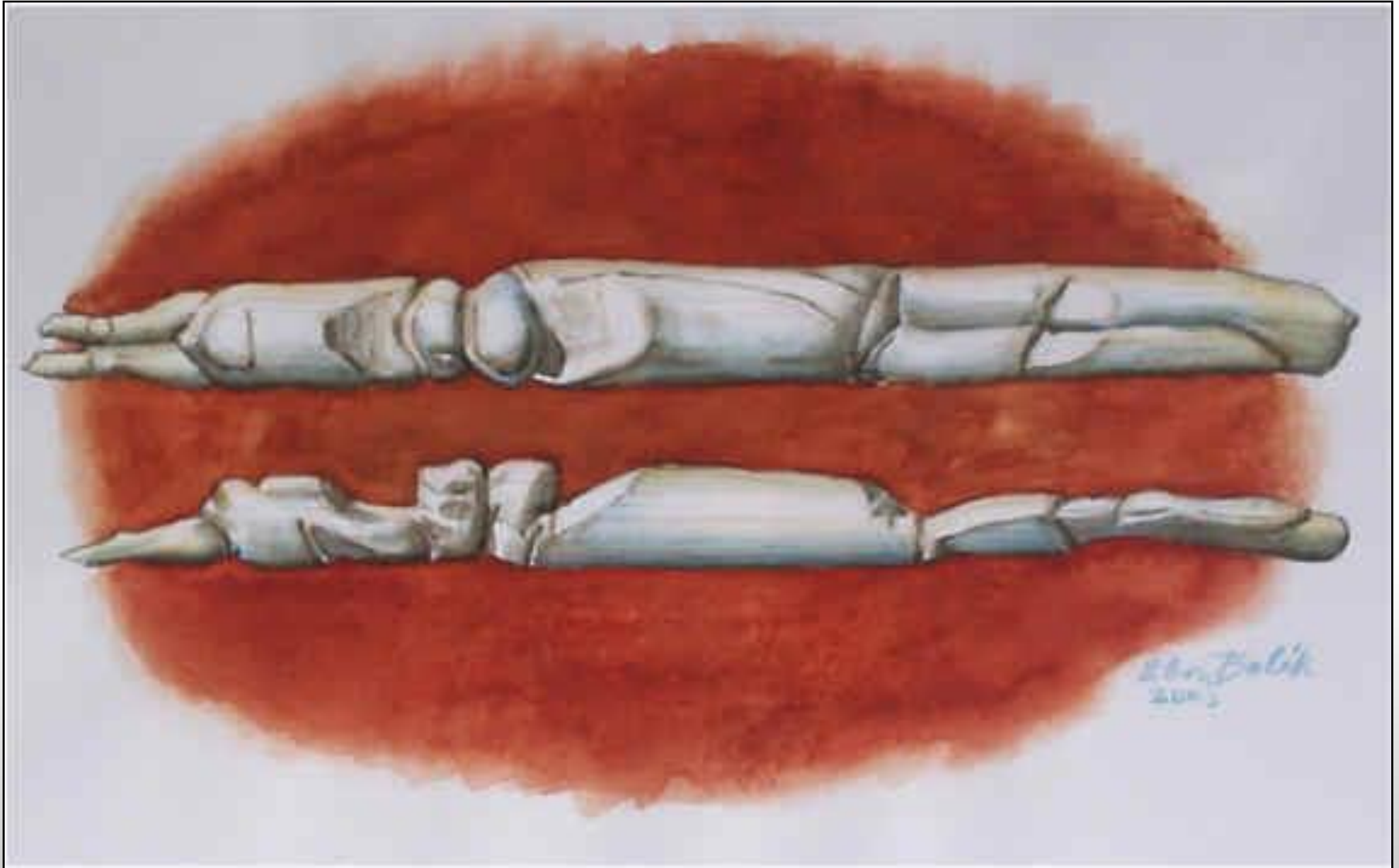

Sungir

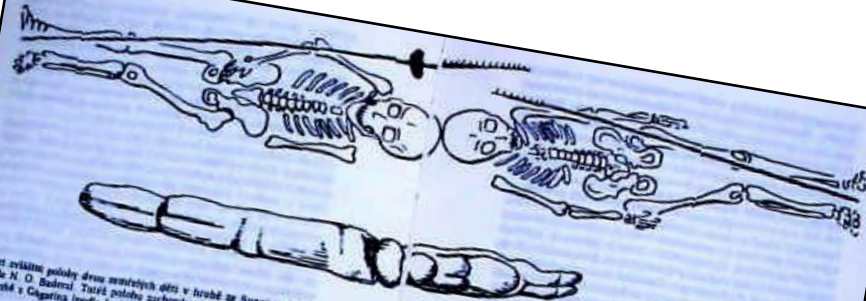
21 tis. BC, muž 55 - 65 let muže bez další výbavy

Sungir
rekonstrukce podoby pohřbeného muže

*Několik set kilometrů od Sungiru – lokalita Gagarino
nalezena dvojsoška, evidentní podobnost se sungirským
materiálem = princip pohřebních zvyklostí.*

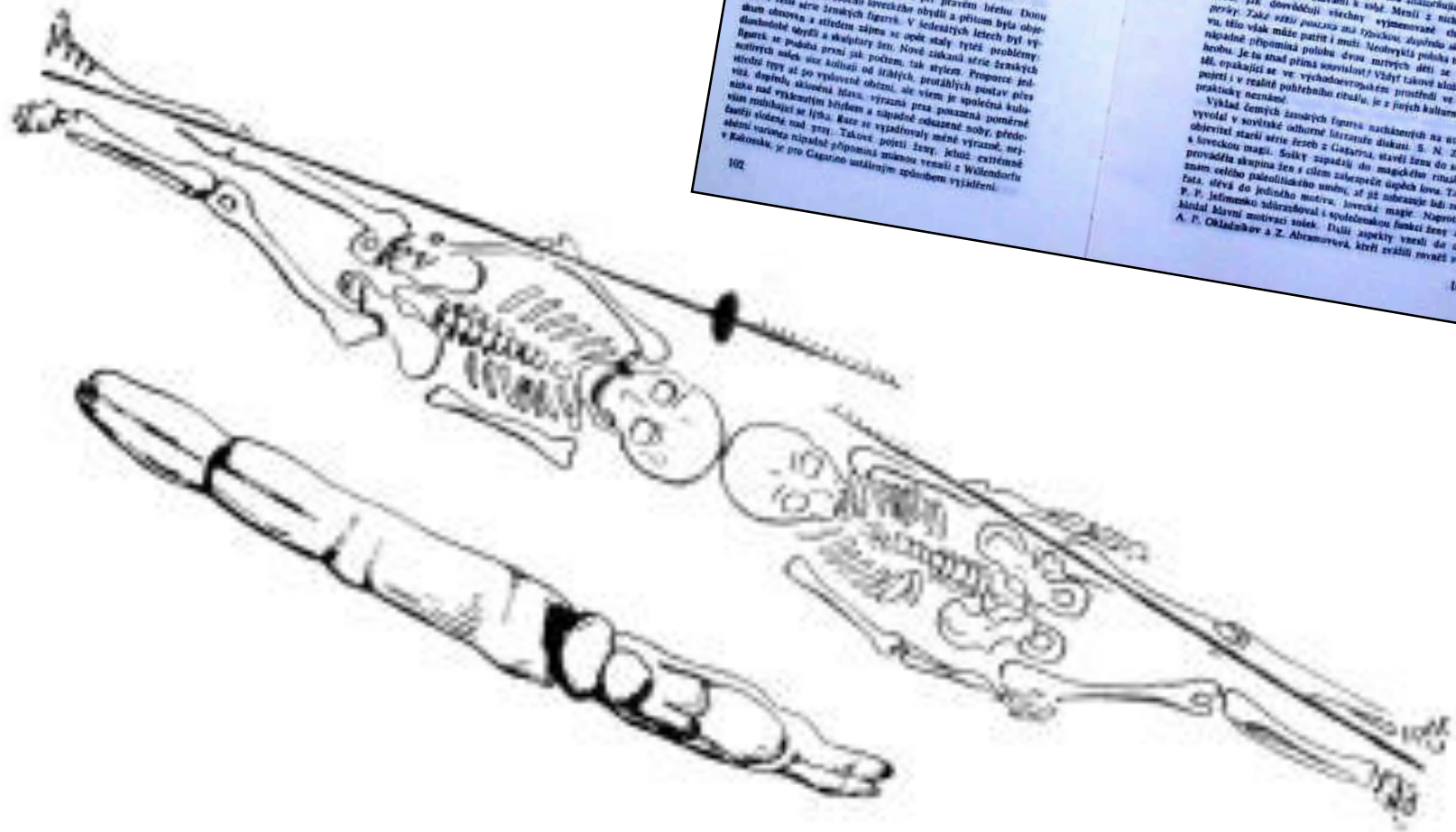
První zvláštní polohy dvou ženitých dětí v hrobě ze Šungiru, 5500
před n. l. O. Badner. Třetí polohu zachoval i šedí náčrt postavy
na levé s Gagarina (podle I. M. Tarasova)

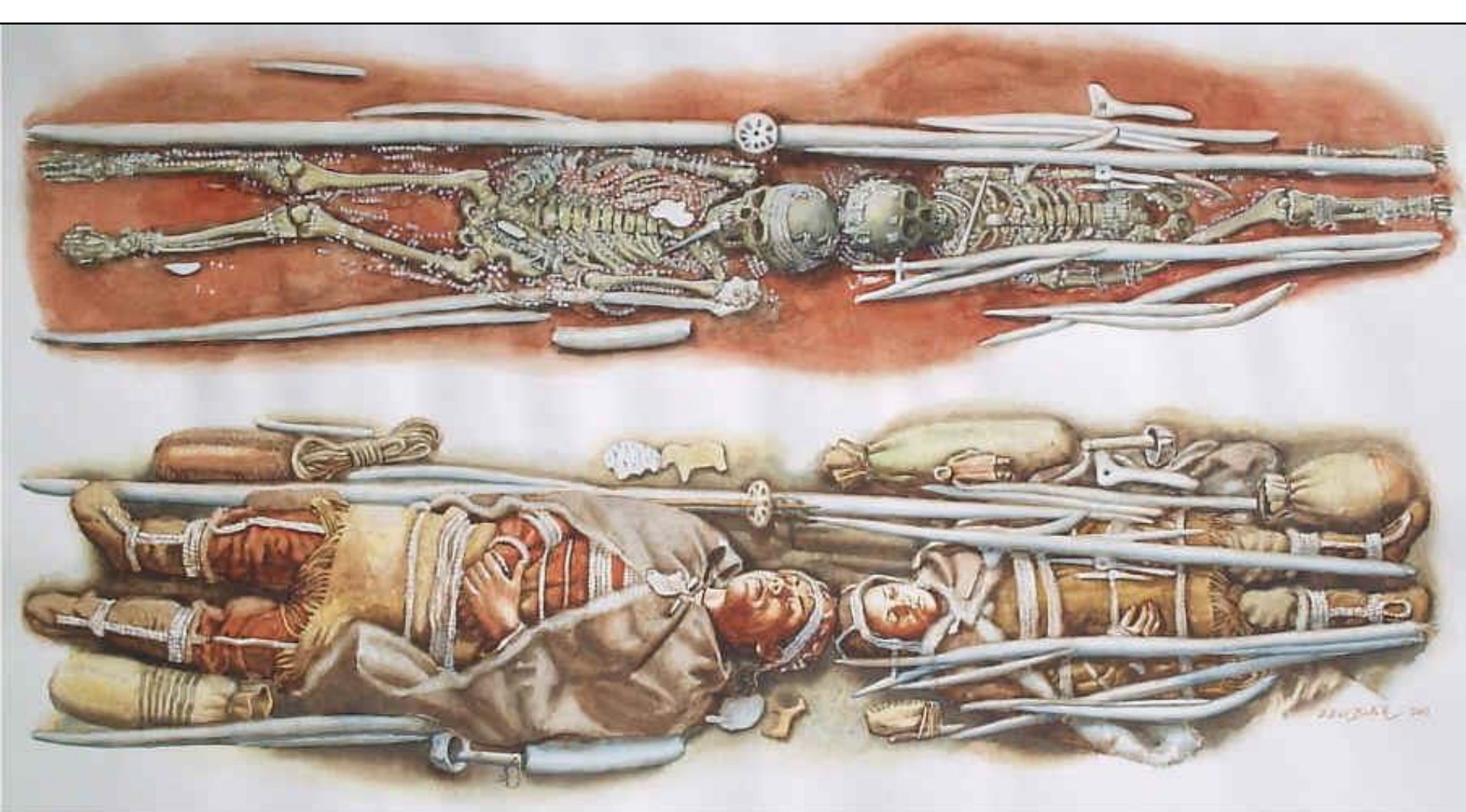
oni až do rybníkovského rituálu. Je naprosto zvláštní klava a mno-
hem dříve i spíšejší rytí.

V roce 1927 se na stanici Gagarina při pravém břehu Donu
nalezly čtyři dlouhodobě loveného obydlí a přitom byla obje-
vena i větší série ženských figur. V ledasjakých letech byl vy-
skladován a středem zájmu se opět staly tyto problémy.
Figurky se podobaly první jak počtem, tak stylem. Proprac-
něnější nálezy v kůstce od štěpů, protáhlých postav jed-
notlivých rytí se po výhledové obličeji, ale všem je společná kula-
vitost nad výskvětlým břichem a nápadně odhalené nohy, přede-
častěji složené nad hlavou. Takové polohy ženy, jakož i extrémně
v Rádovské, je pro Gagarino utvářením způsobem vyjádření.

Zvláštní pozornost si zasluhuje řada malířských a dvou postav
obrázců protichledně bláznivě a sobě. Menší z nich je nesporně
první. Také série postav na rybníku dle podobnosti klav-
ru, tělo však máte patřit i muži. Neotřetá poloha těchto postav
naprosto připomíná polohu dvou mrtvých dětí ze šungirského
hrobu. Je tu snad plná souvislost? Vždyť takové uložení lidských
těl, opakující se ve východoevropském prostředí ve výjimečně
prastarých neznámých.

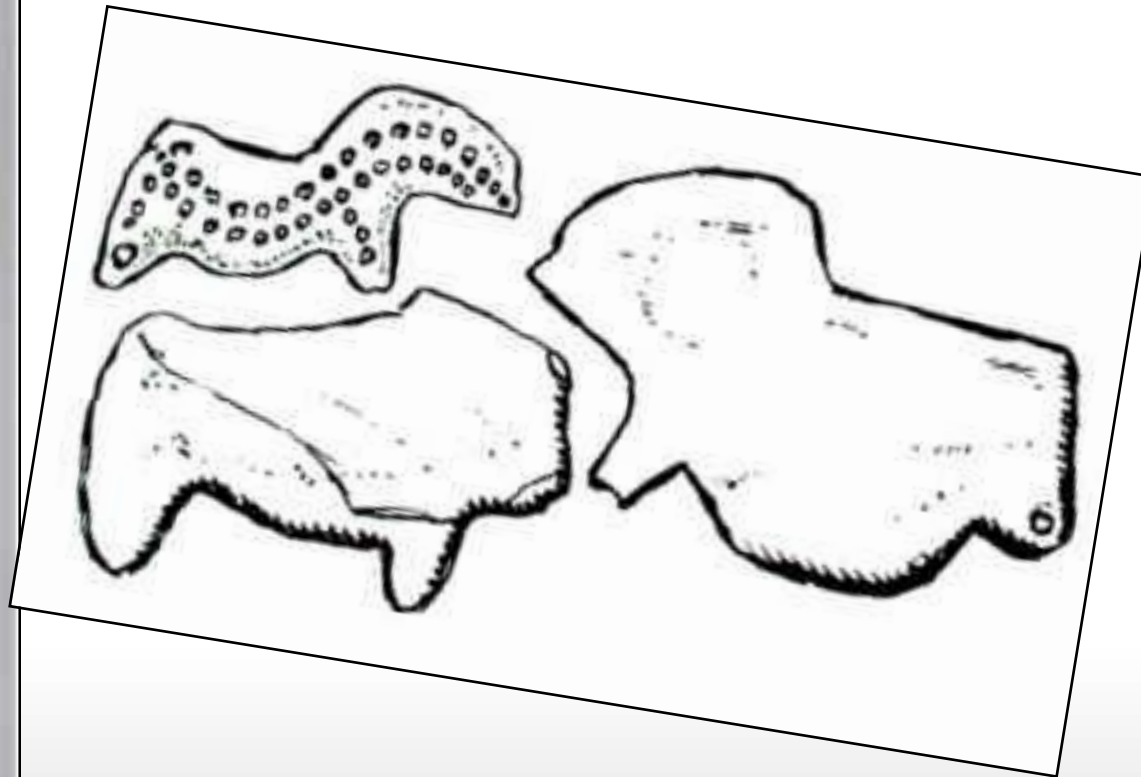
Výklad čemých ženských figur, nacházejících na území Šungiru
vyvolal v sovětské odborné literatuře diskusi. S. N. Zampatin,
objevitel starší série ženských z Gagarina, stavěl šunu do souvislosti
s loveckou magií. Sošky zpodobňují do magického rituálu, který
prováděla skupina žen s cílem zabezpečit úspěch lovu. Tak se vy-
tvořilo celého paleolitického umění, až již zabýváme lidí nebo vi-
tů, stěží do jediného motivu: lovecké magie. Naproti tomu
P. P. Jefimenko zdůrazňoval i společenskou funkci ženy a v ní
hlavní motivaci záleží. Další aspekty vnesl do diskuze
A. P. Okladnikov a Z. Abramova, kteří zdůraznili rovněž vědecké.

Dvojhrob dětí

*chlapeček ve věku kolem 13 let, holčička kolem 9 roků
koncipován v jedné linii, děti uloženy proti sobě temeny hlav,
tento dvojitý hrob je unikátní i doprovodnou výbavou.*

Slonovinová kolečka ze Sungiru, největší uloženo na hraně vedle chlapce, nejmenší kolečko měla dívka na temeni.

**Sošky zvířátek v dětském hrobě – 2 koníci, dole bizon. Zvířátka v dětském hrobě mohou mít i nějakou návaznost na hračky.
(perforace na zadní noze – amulet?)**

Gagarino, rekonstrukce podoby pohřbených dětí

Chlapec z Arene Candide (jeskyně)

*na čepici stovky našitých ulit, neznámé předměty na ramenou,
dlouhou kamennou čepel svírá v ruce.*

*V italském gravettienu bylo podstatně teplejší klima než v ostatní
Evropě, chyběli zde mamuti a sobi, ale i zde se šily oděvy, jak
dokládají četná šídla. Hlavním zdrojem kůží pro oděvy byli jeleni.*

Menton, Francie
rekonstrukce pohřbu dětí

Z. Burian

13.11. 2020!

Nejstarší doklad o existenci lidských dvojčat – nalezen pohřeb v Rakousku.

Dvojčata žila a zemřela před 30 tisíci lety.

Vědci objevili jejich hrob zakrytý mohutnou mamutí kostí.

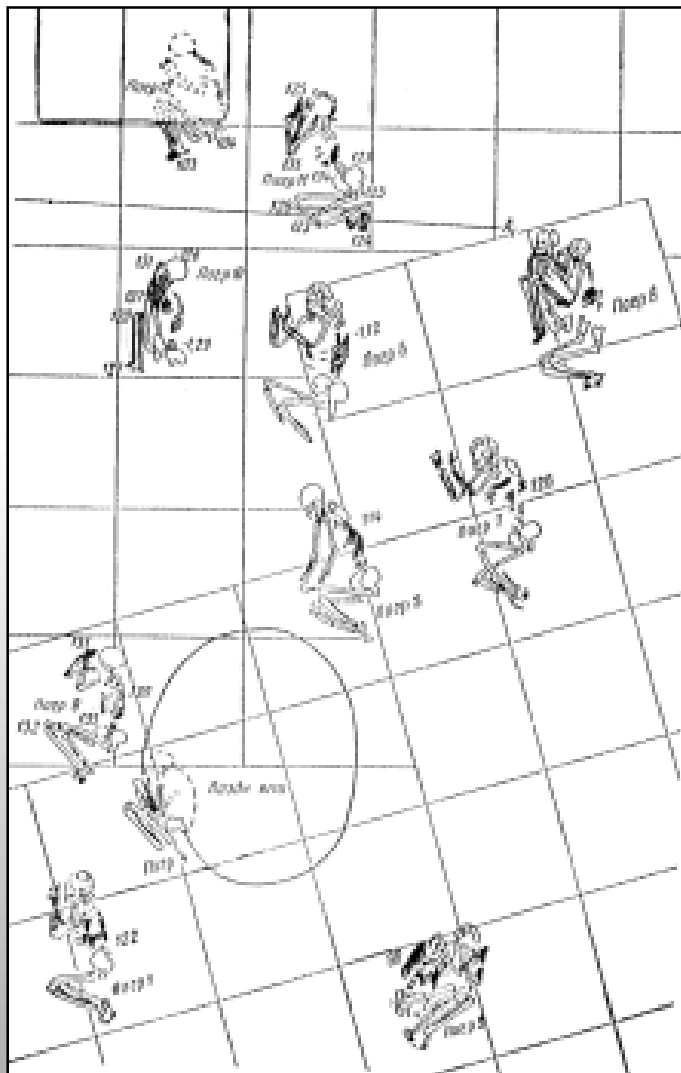
<https://ct24.ceskatelevize.cz/veda/3225644-vedci-nasli-nejstarsi-pozustatky-lidskych-dvojcat-zemrela-kratce-po-porodu-pred-30>

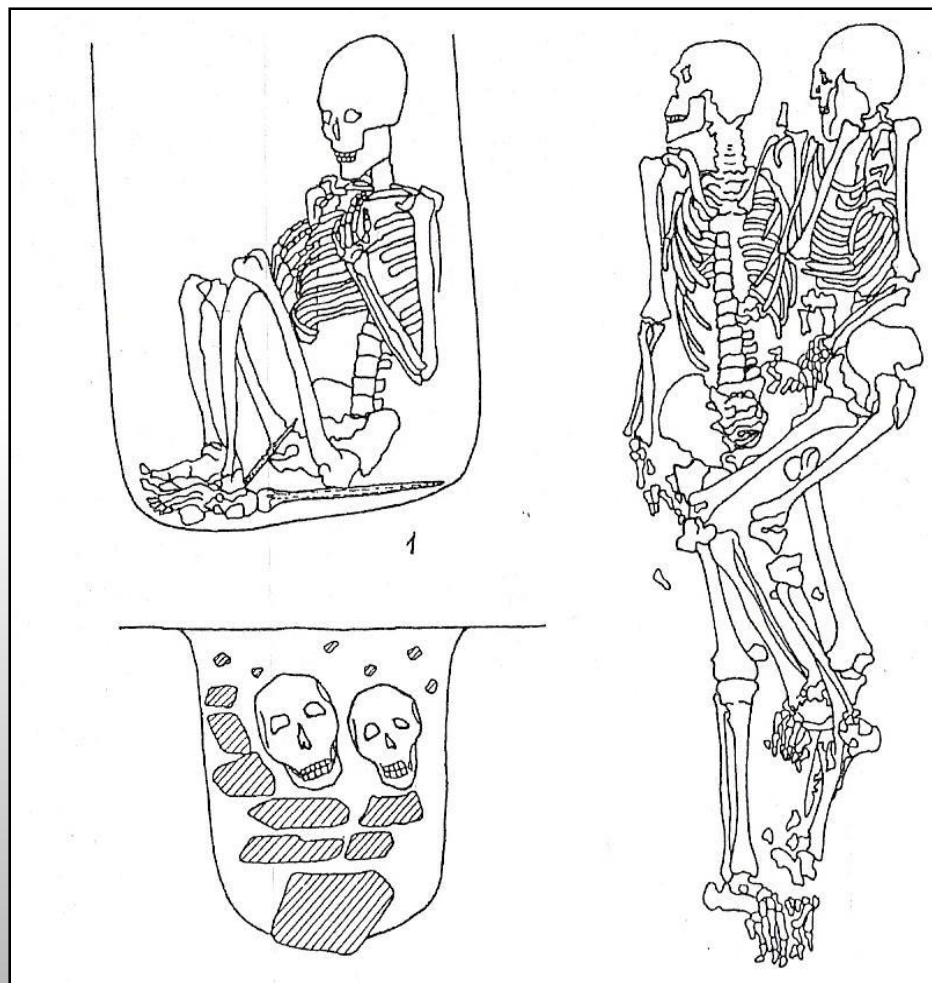
Mezolit 10 tis – 5 tis BC

Svažte je...

Vedrovice

Polsko

Svažování – strach ze zlého působení

Neolit 5 tis – 3 tis BC

Místo pro mrtvé...

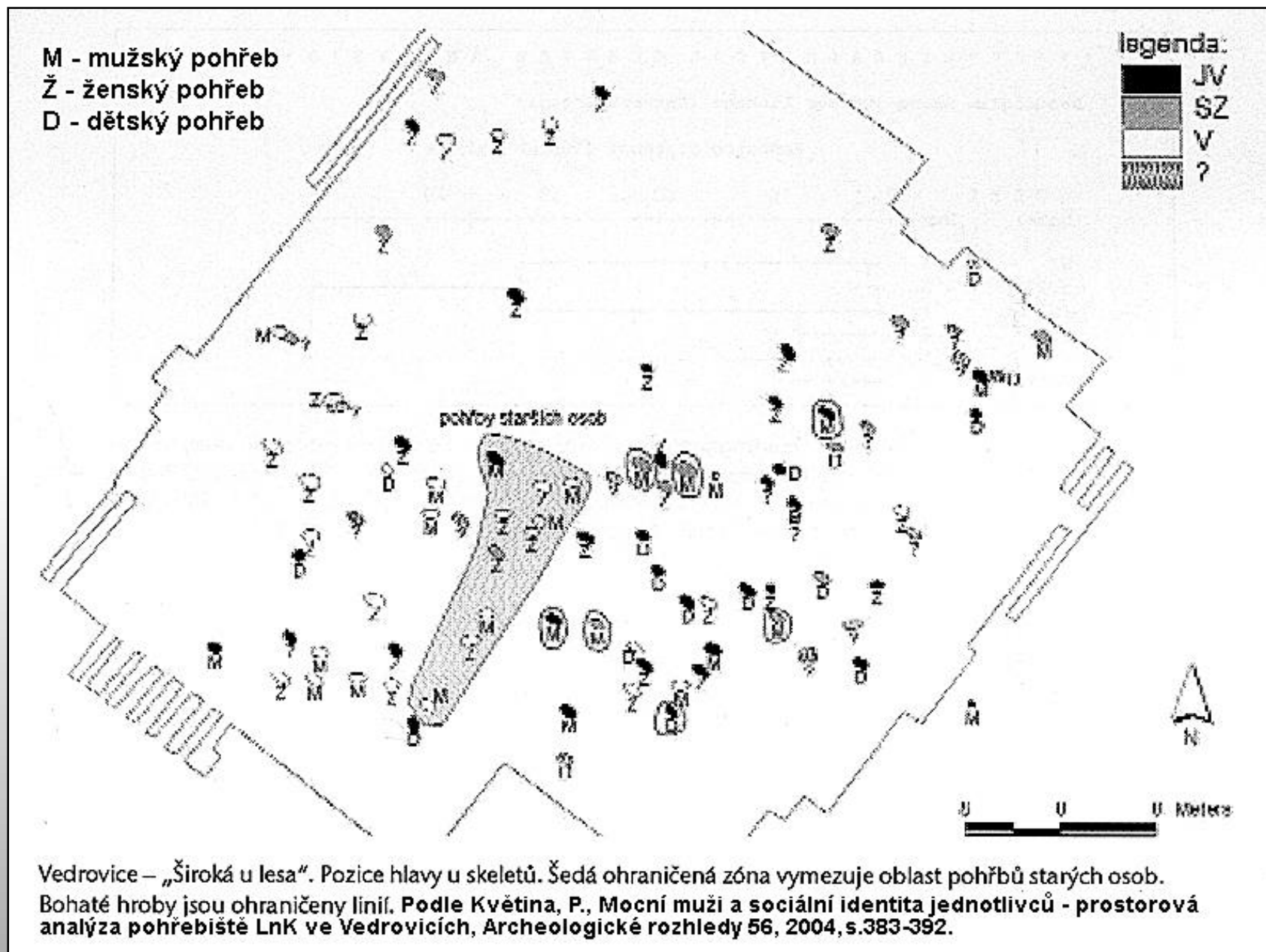
přechod od kočování k usedlé kultuře sídlišť a k obdělávání půdy

= pohřebiště

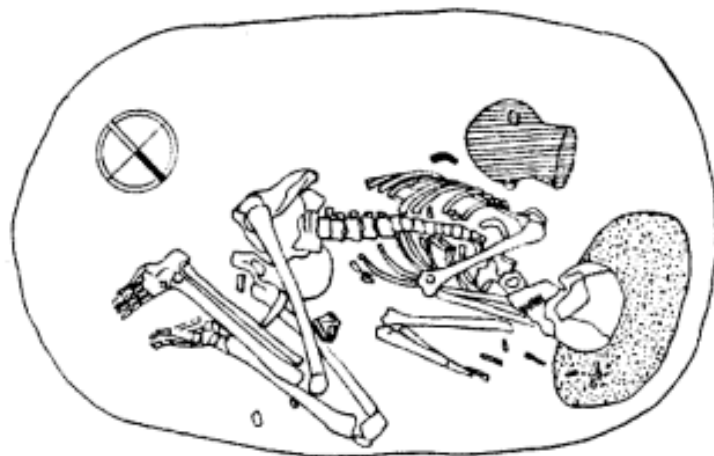
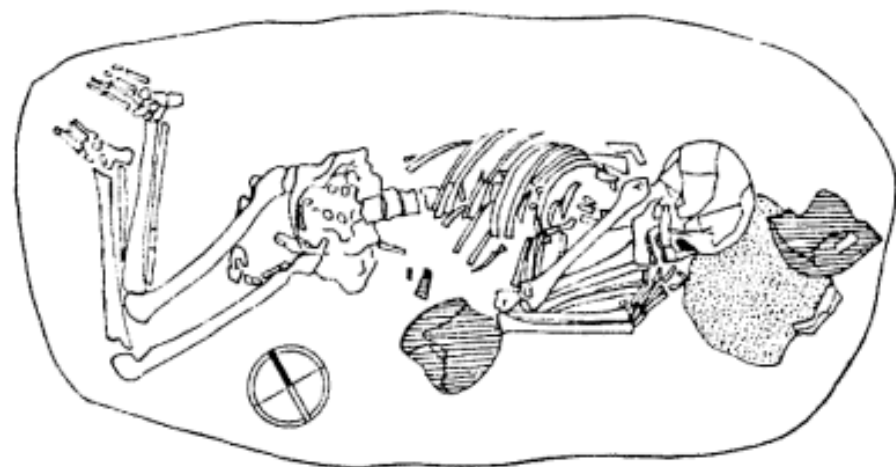
Natufien

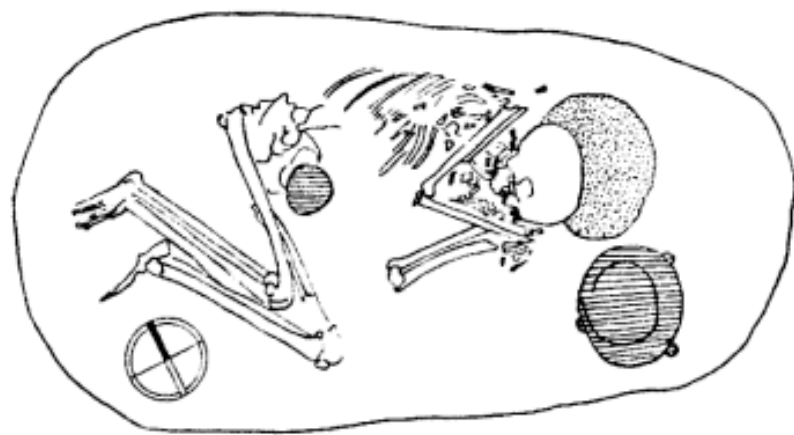
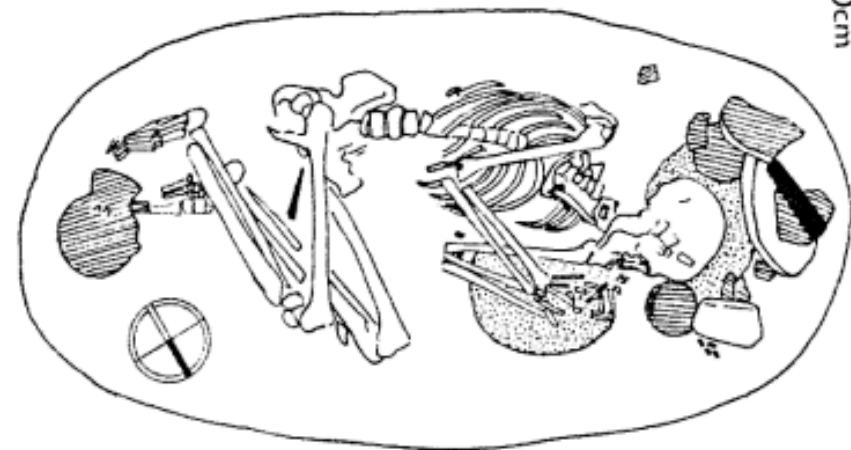
Vedrovice: největší N nekropole v ČR, více než 96 pohřbů

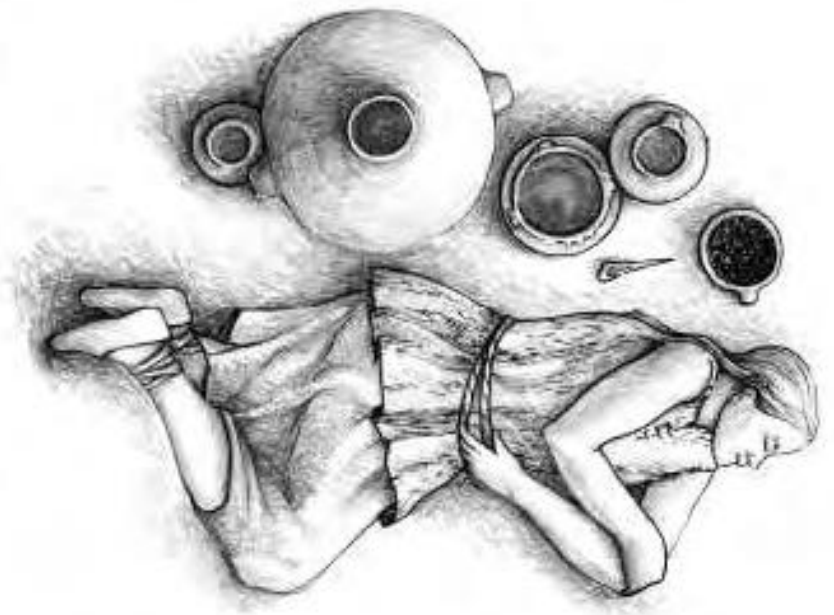
Vedrovice – „Široká u lesa“. Pozice hlavy u skeletů. Šedá ohraničená zóna vymezuje oblast pohřbů starších osob. Bohaté hroby jsou ohraničeny linií. Podle Květina, P., Mocní muži a sociální identita jednotlivců - prostorová analýza pohřebiště LNK ve Vedrovicích, Archeologické rozhledy 56, 2004, s.383-392.

0
50cm

Vedrovice, rekonstrukce kostrových pohřbů

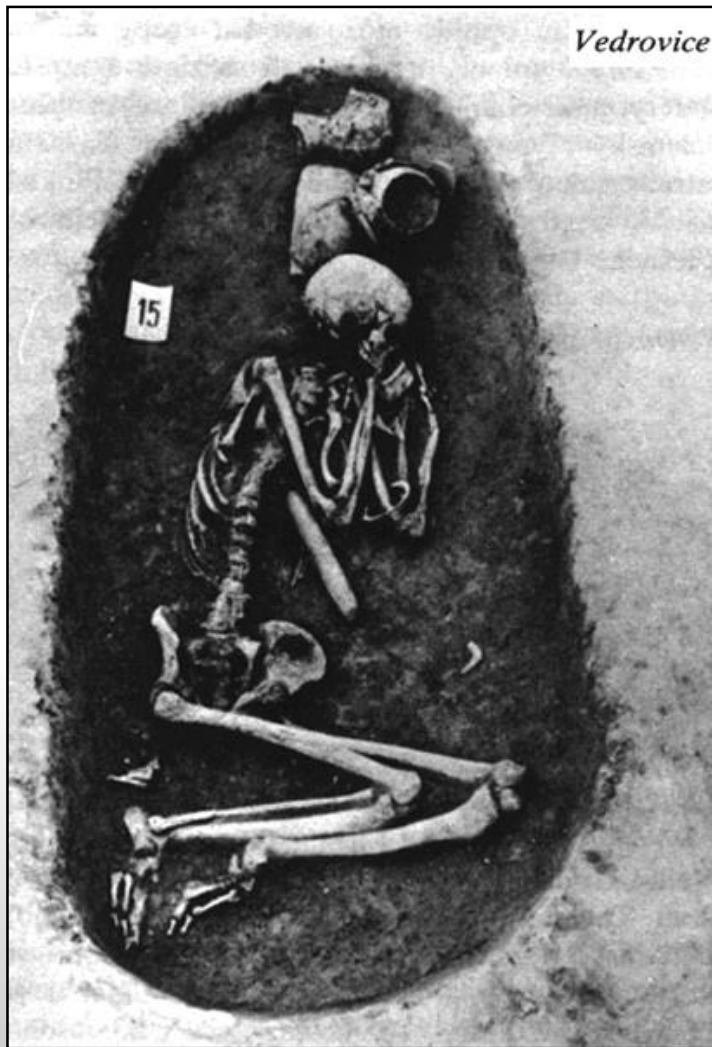
Vedrovice: paleorekonstrukce pohřbů v poloze skrčenců

Pohřební výbava – ozdoby a šperky

... *keramika*

... domácí “mazlíčci”

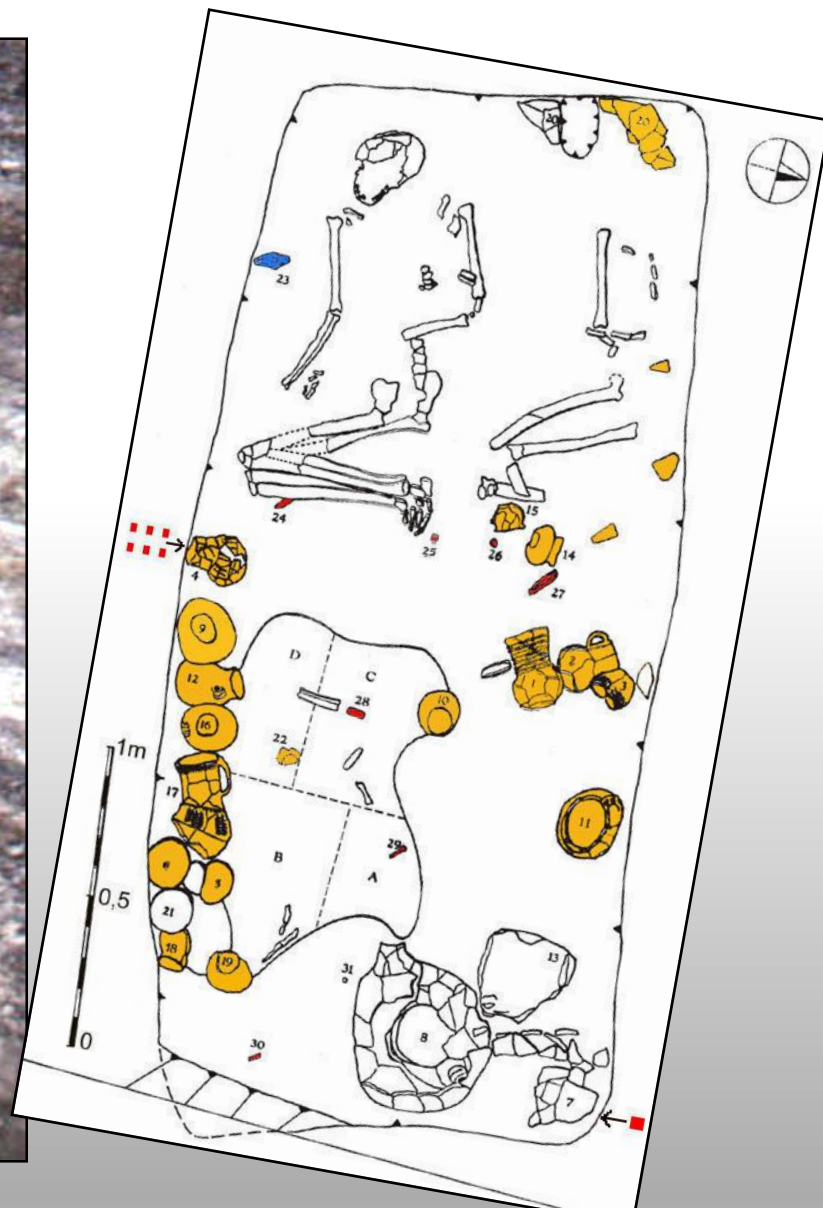
Wessex

žena se štěnětem, ČR

Eneolit 3 tis – 1 800 BC

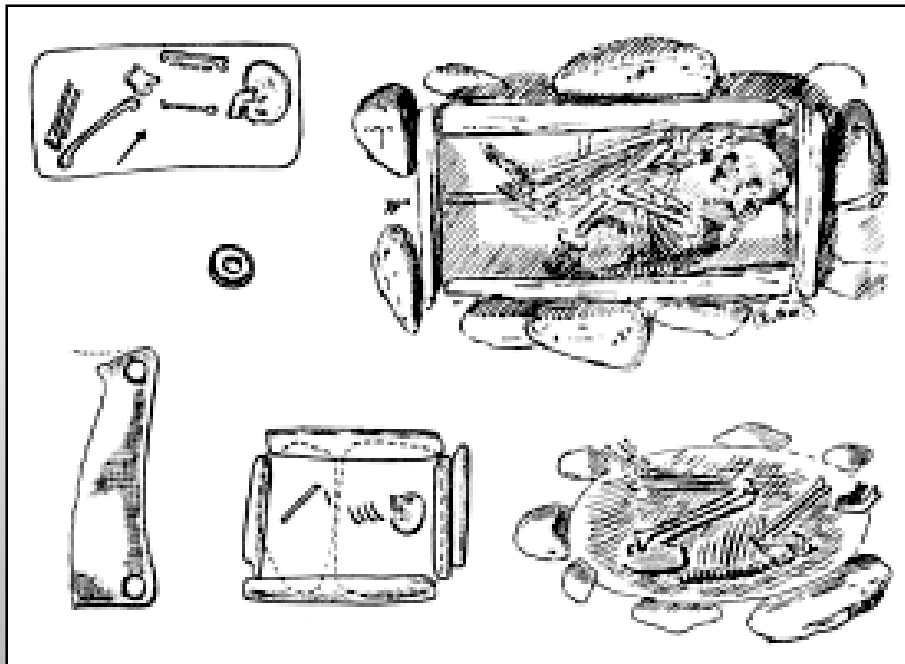
Smrt v mnoha podobách...

Hroby kosterní i žárové, podstatné místní rozdíly

Lid šňůrové keramiky (2 400 BC) poloha podle pohlaví: muži na pr. boku + hlava k západu, ženy na lev. boku, hlava k východu

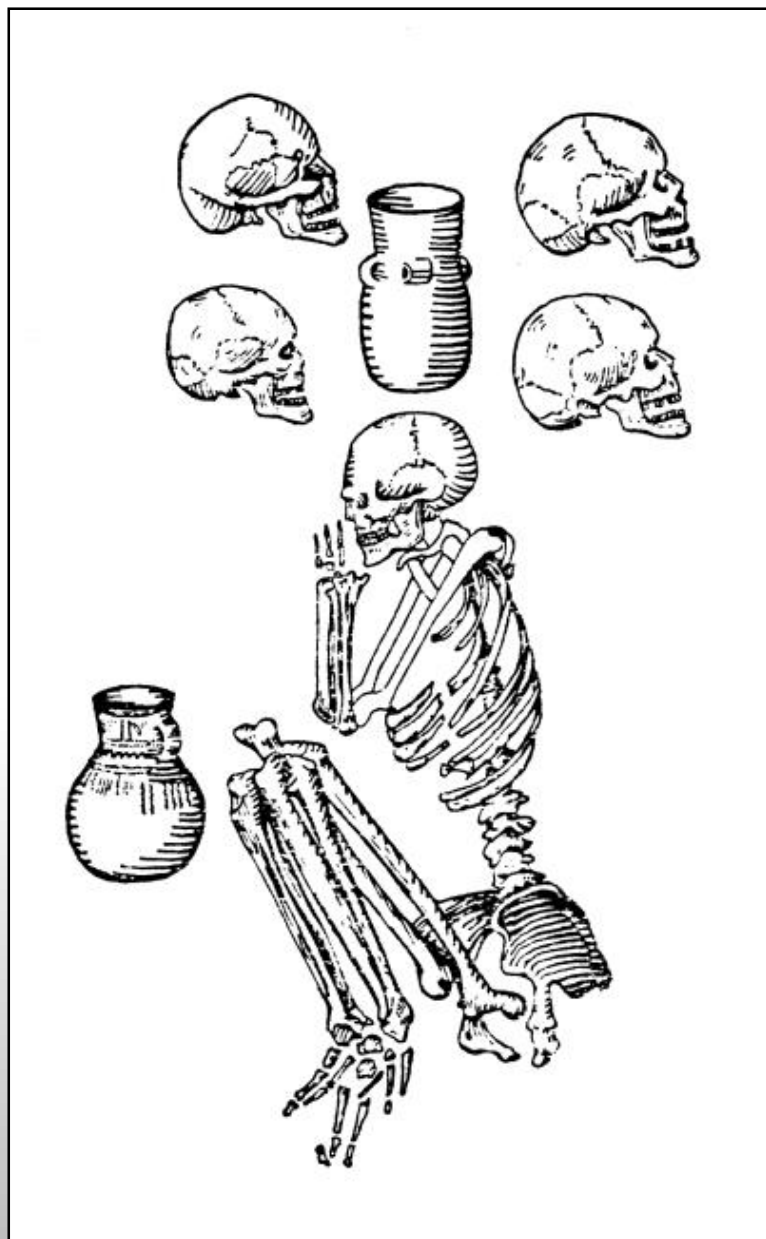
Lid zvoncových pohárů (okolo 2000 BC): muži na levém boku, hlava k severu, ženy na pravém boku, hlava k jihu

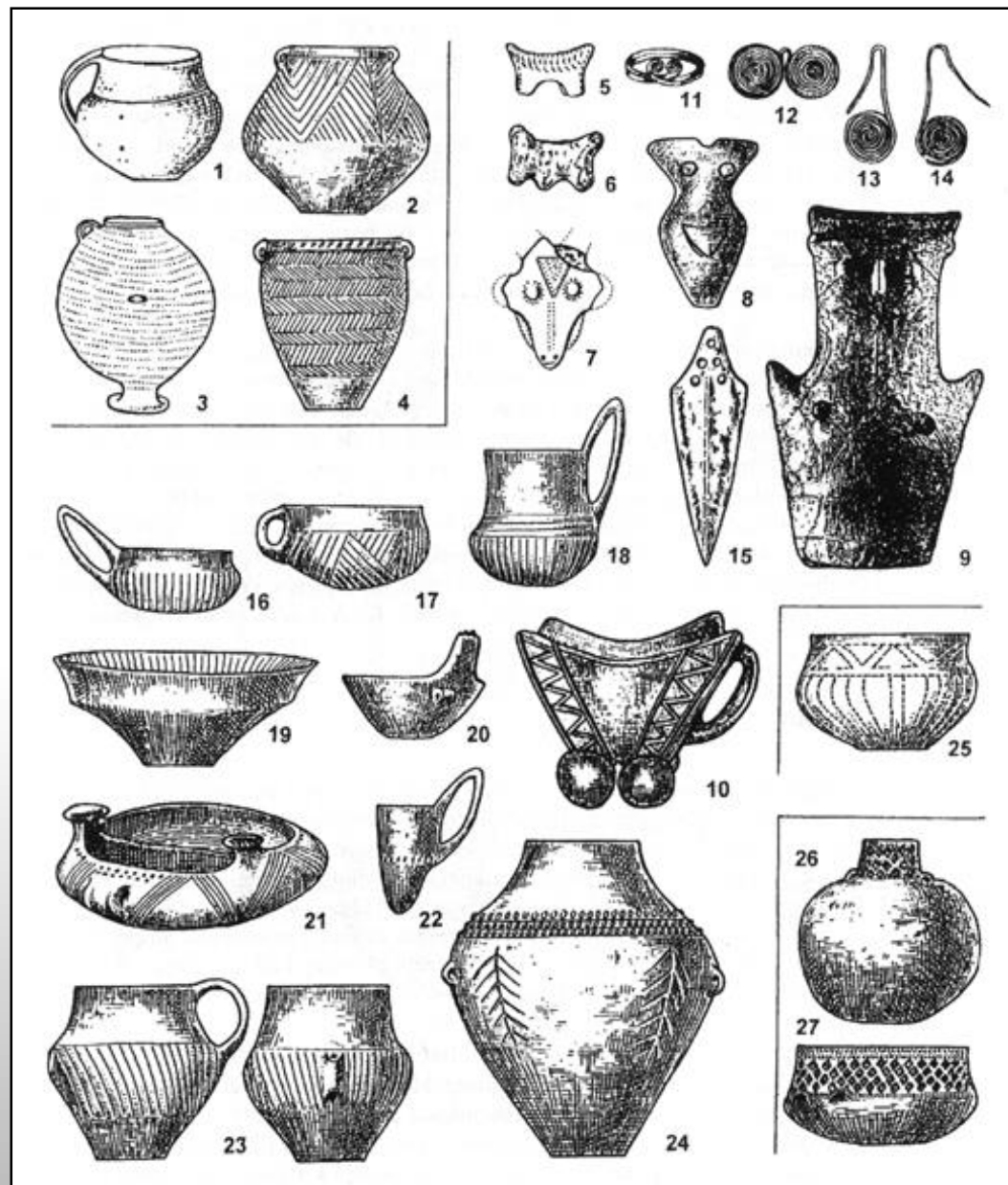
Lid nálevkovitých pohárů

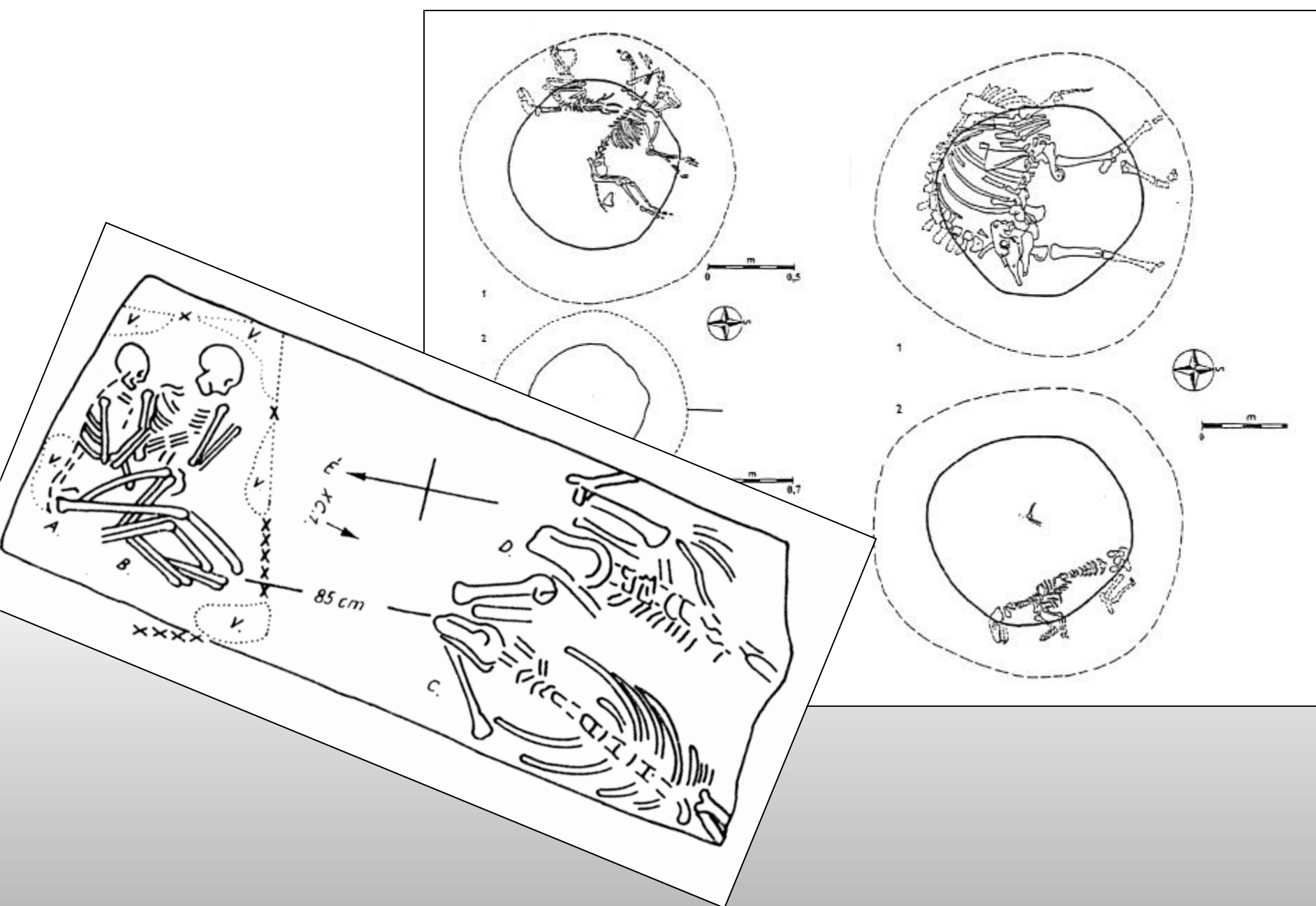
Lid šňůrové keramiky

Lid kulovitých amfor

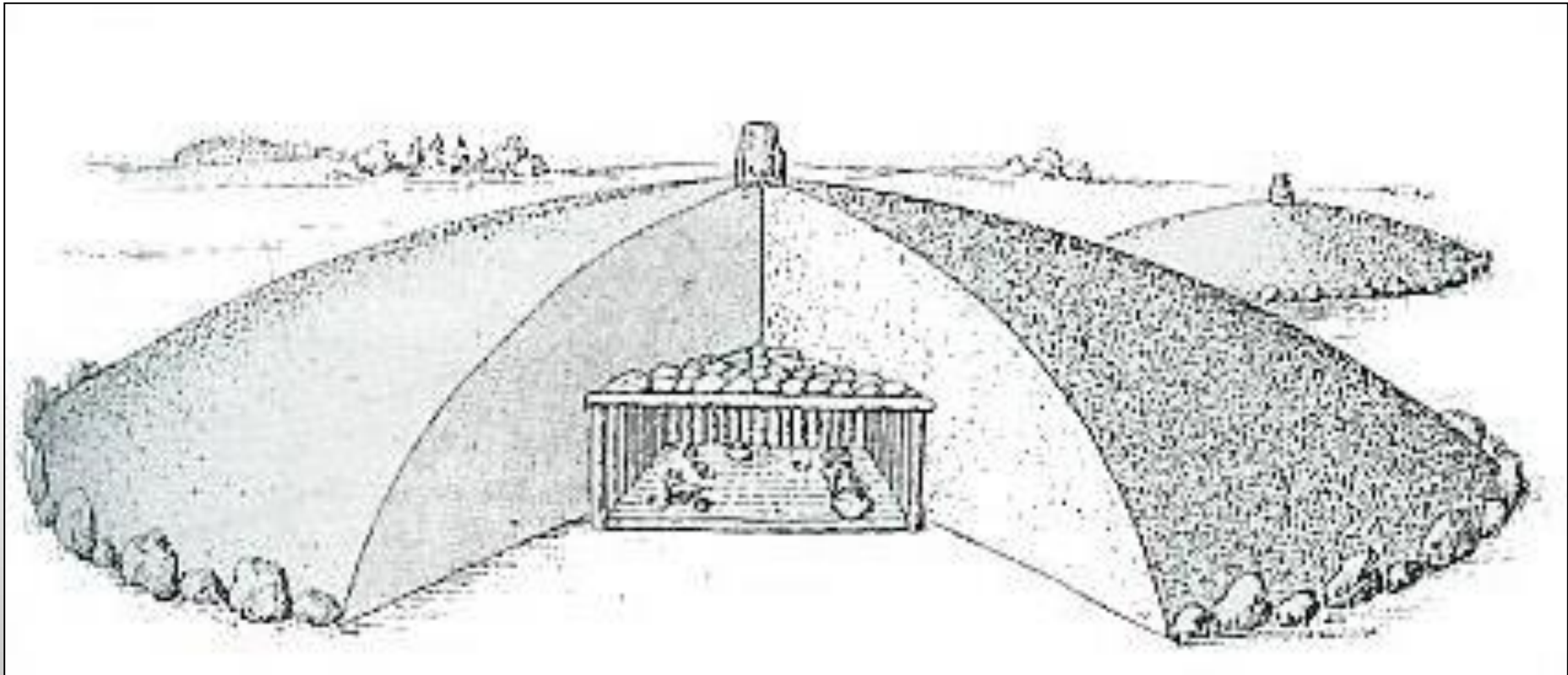

Váš odhad ???...???

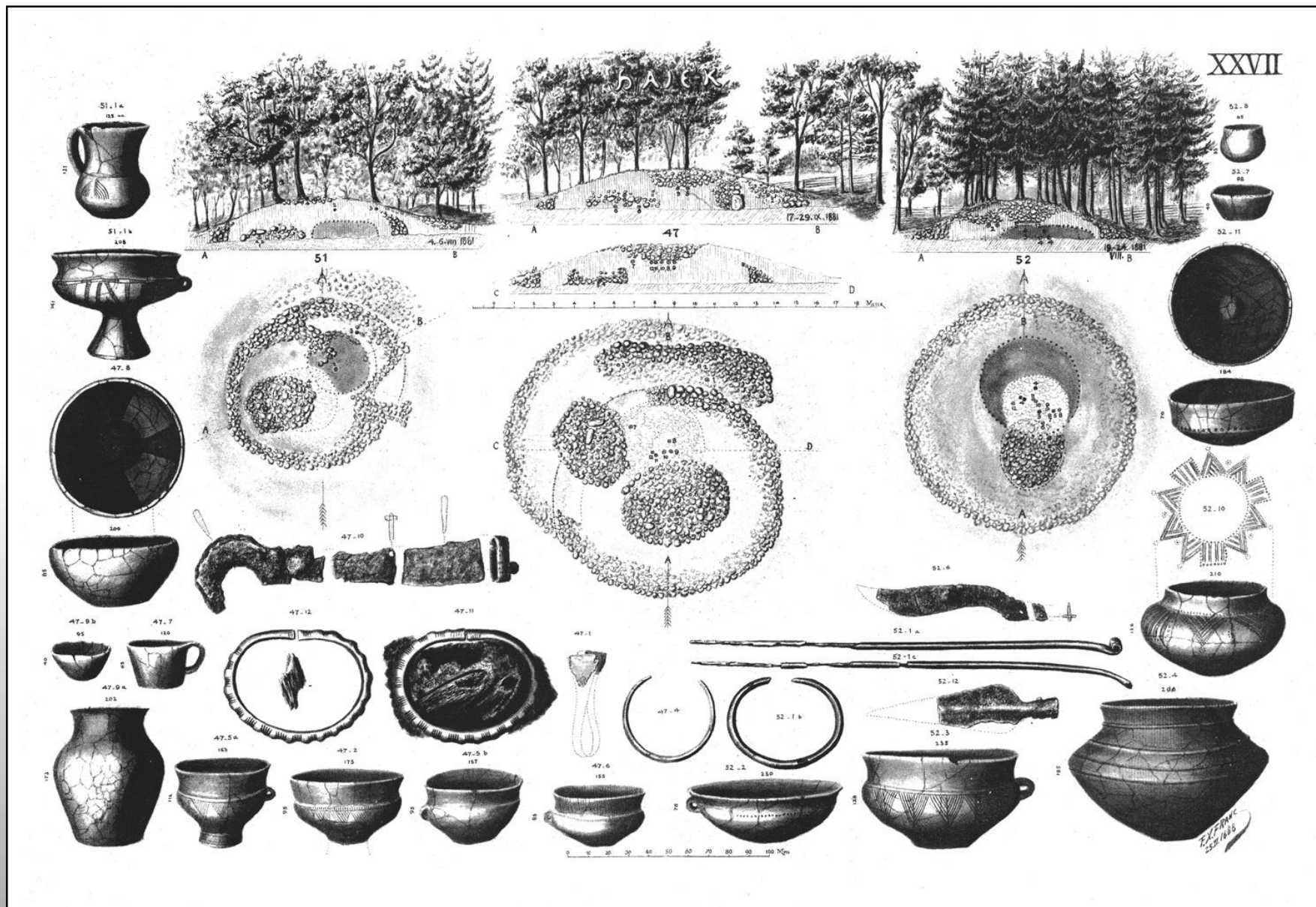

Společné hroby lidí a domácích zvířat, dobytčat... – DV

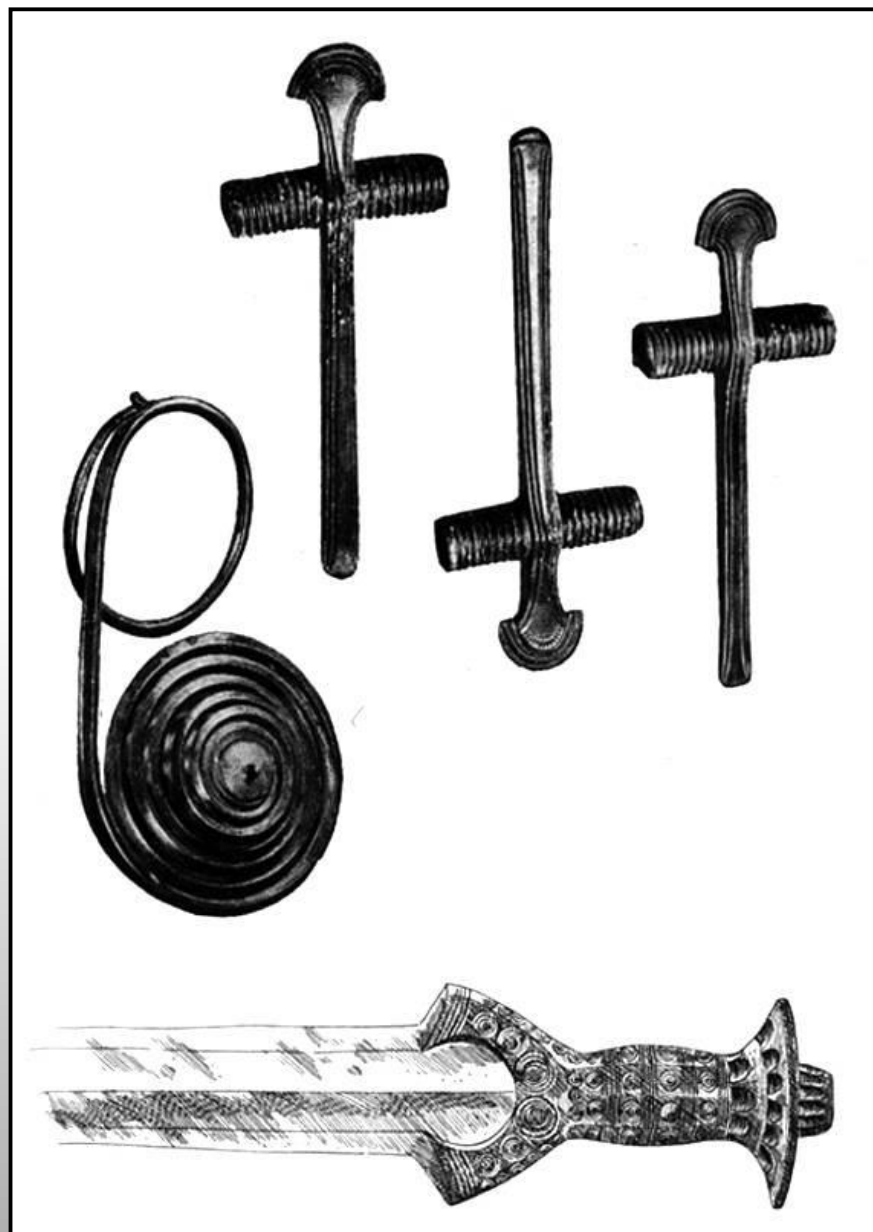
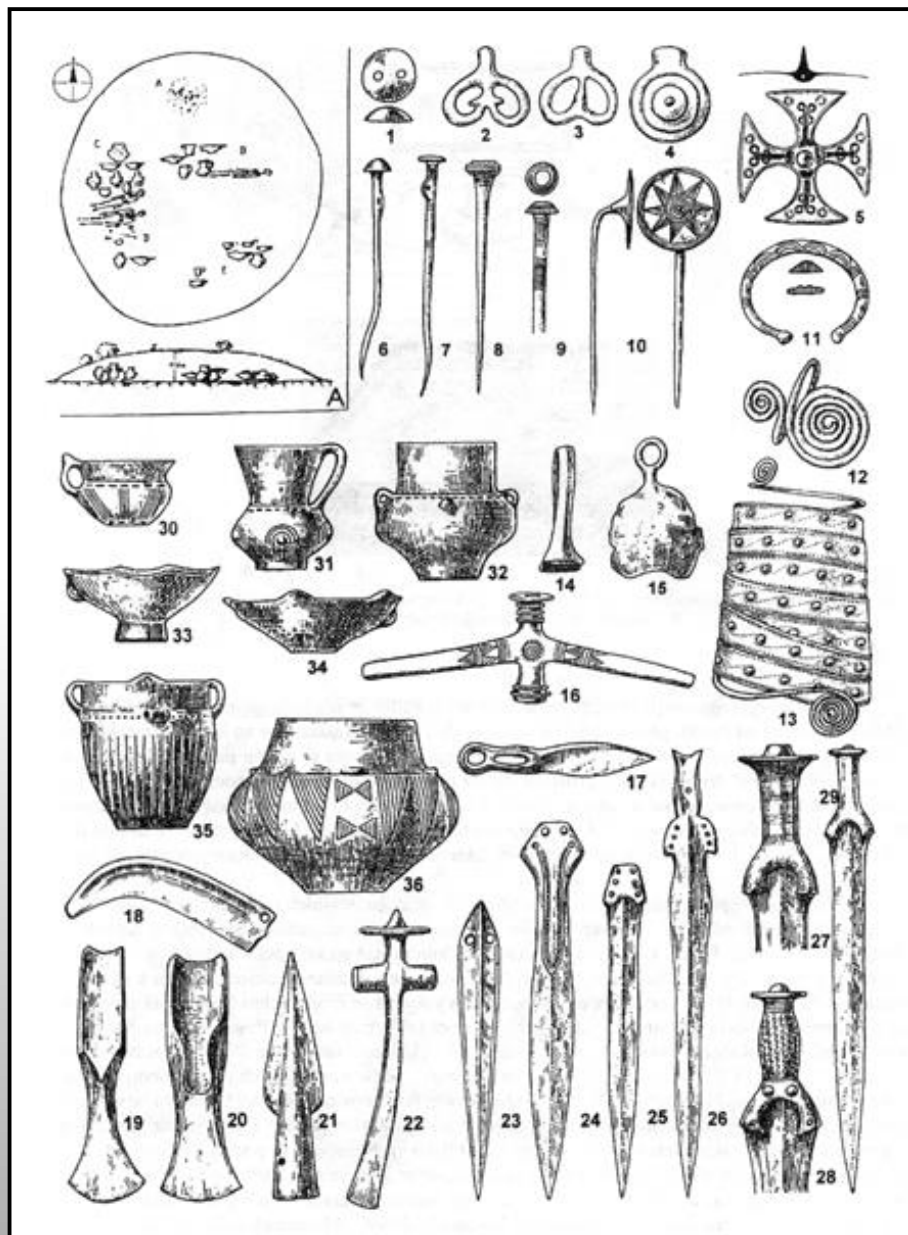
Doba bronzová 2 tis – 800 BC
Z mělkých hrobů do mohyl...

F. X. Franc: nákres mohyly – základy archeologické metodiky

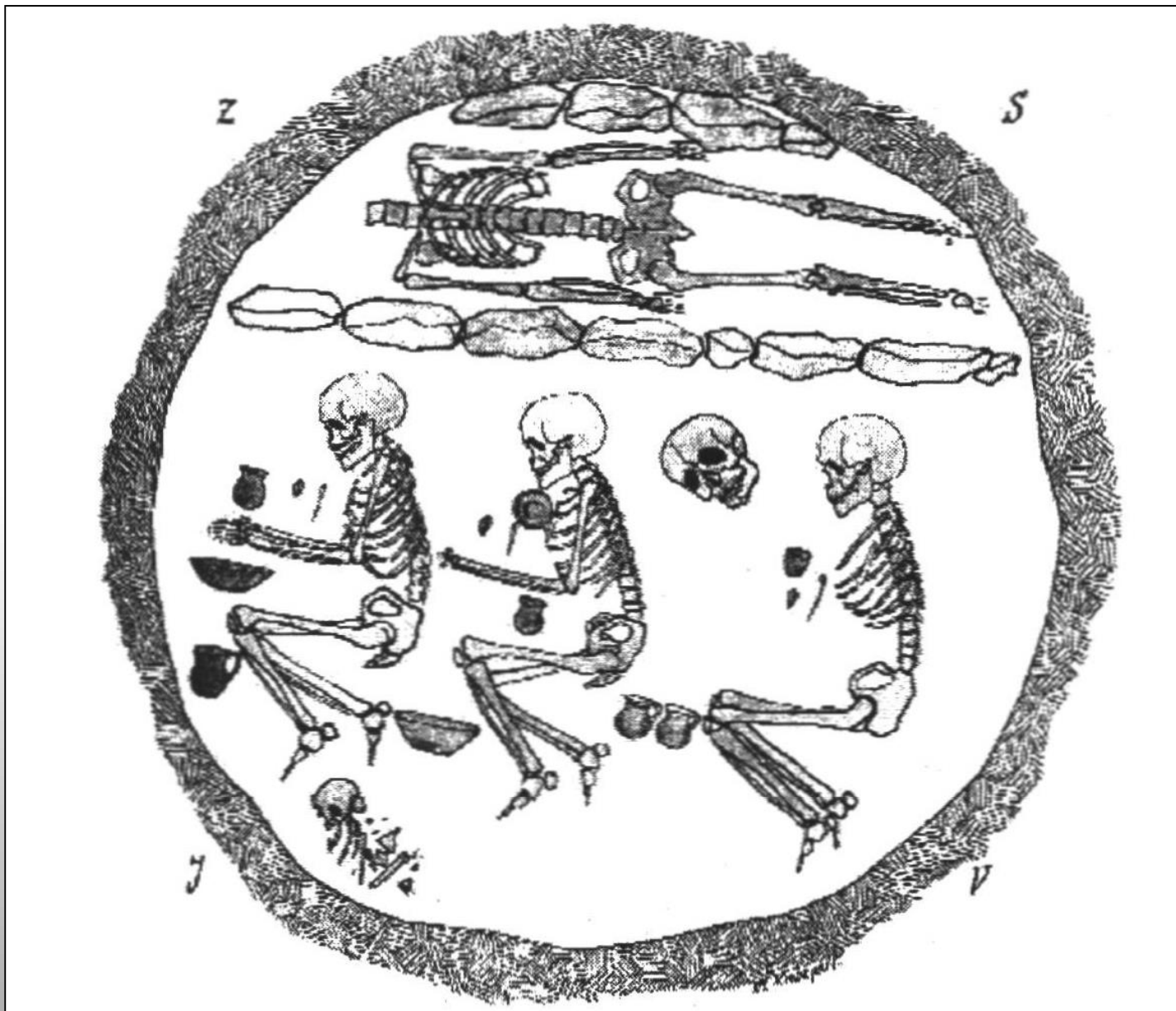
Pohřební výbava z mohyl

Mohyly Plzeň – Nová Hospoda
více než 180 birituálních pohřbů

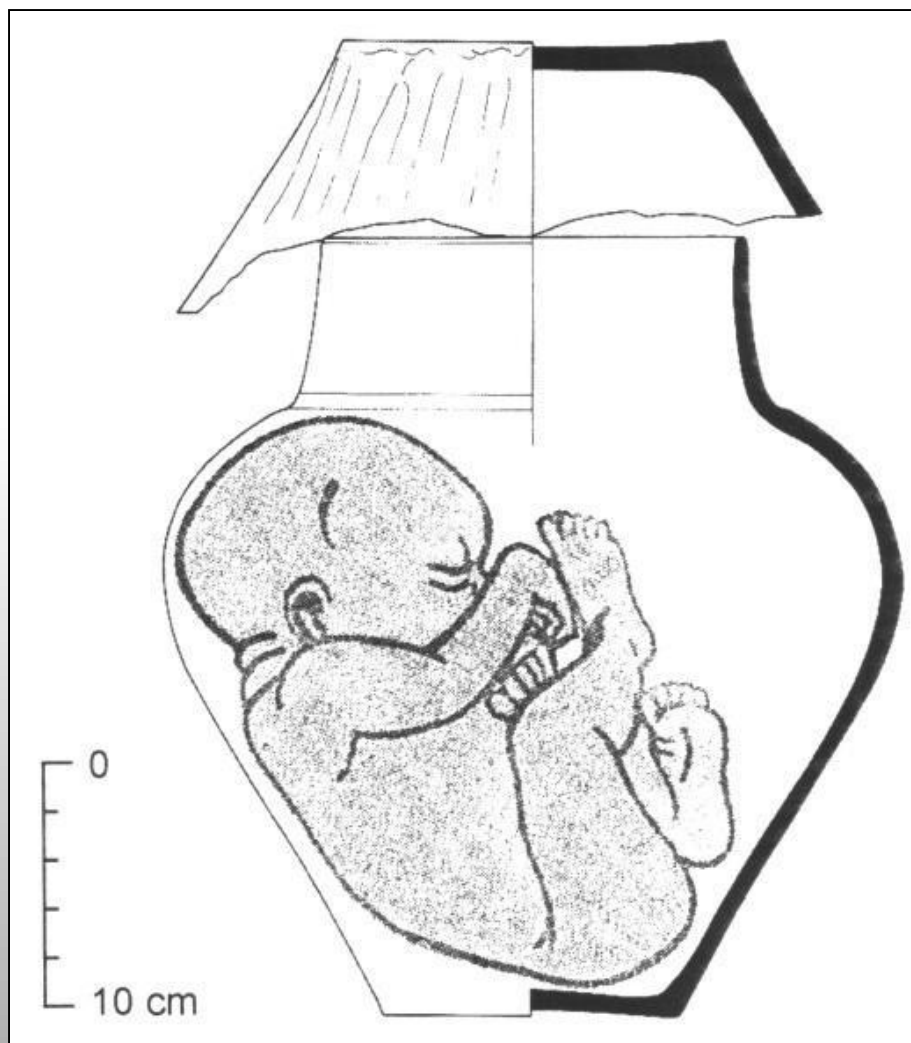

Únětická kultura, mohylový pohřeb

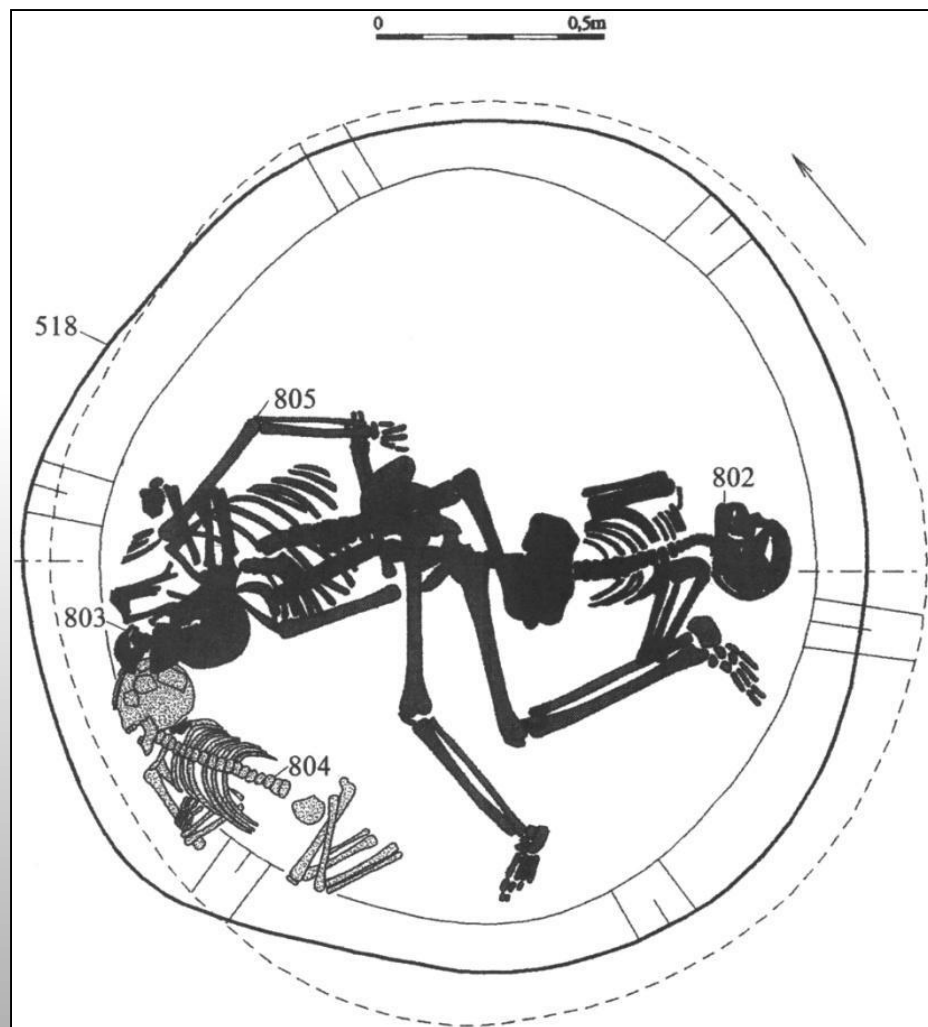

Olšany: středodunajská mohylová kultura

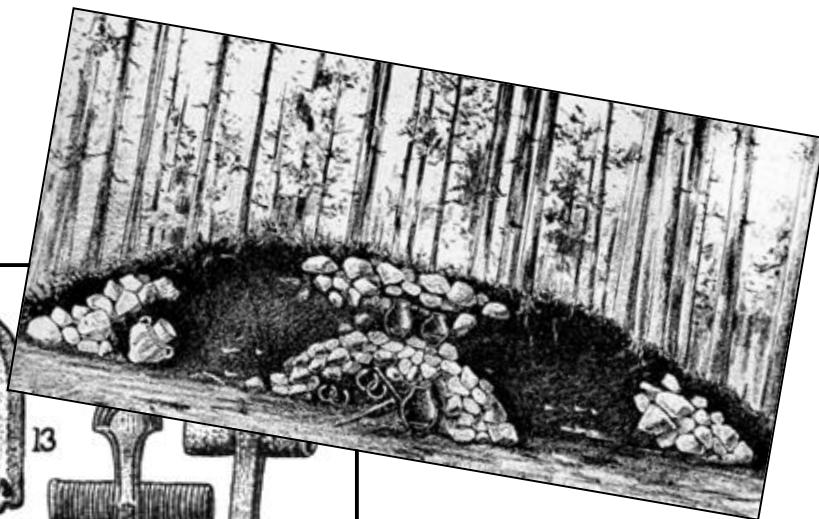
pohřeb dítěte

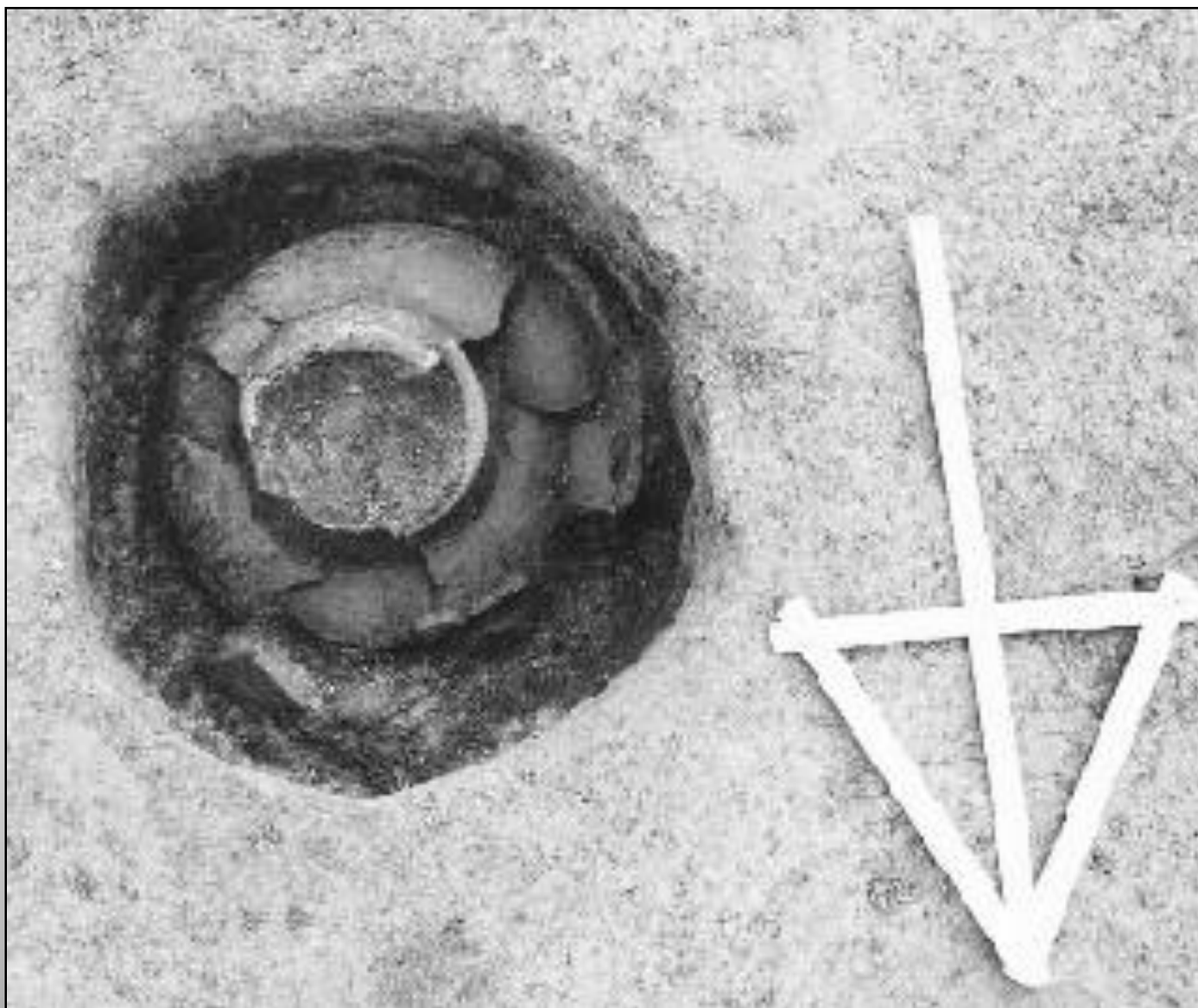
pohřeb ženy a 3 dětí

Česko falcká mohylová kultura

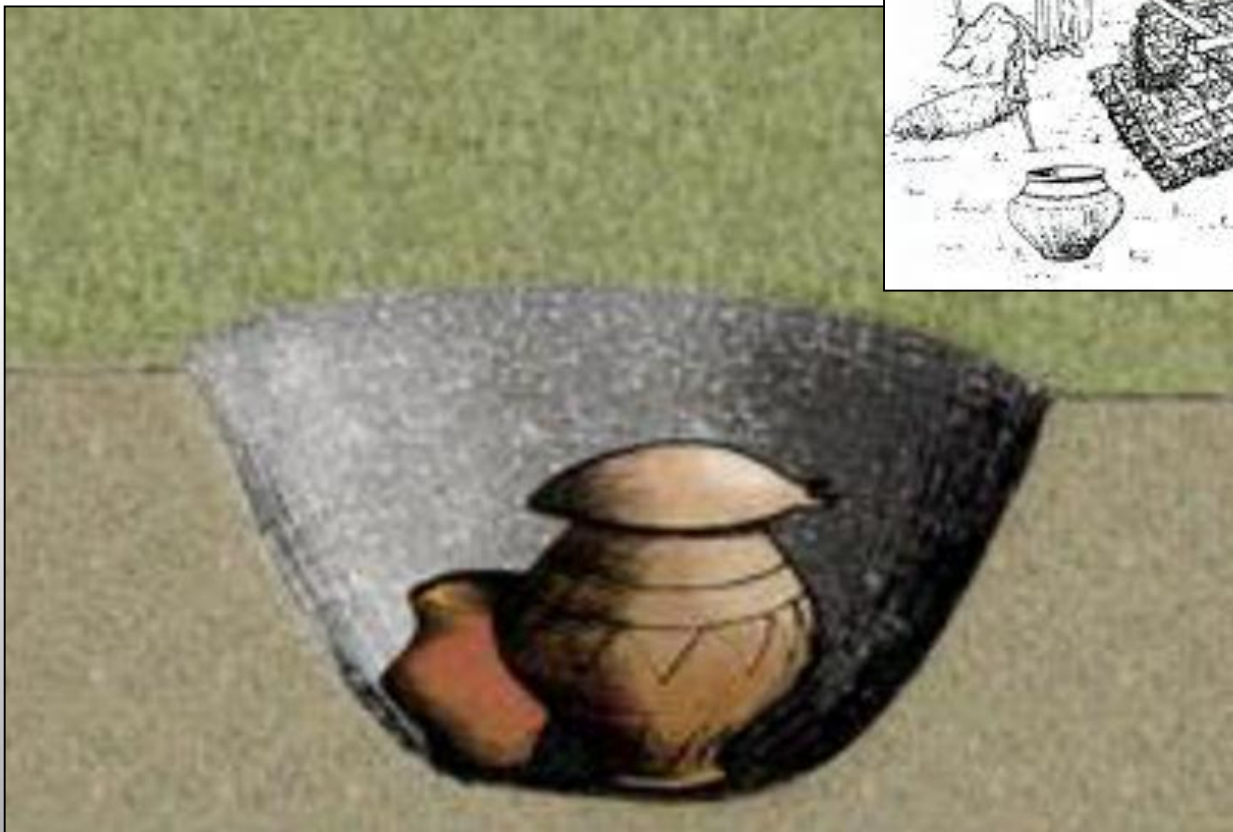

Kultura lidu popelnicových polí

Fenomén žárových pohřbů

rozmanitost nádob – popelnic i hrobové výbavy

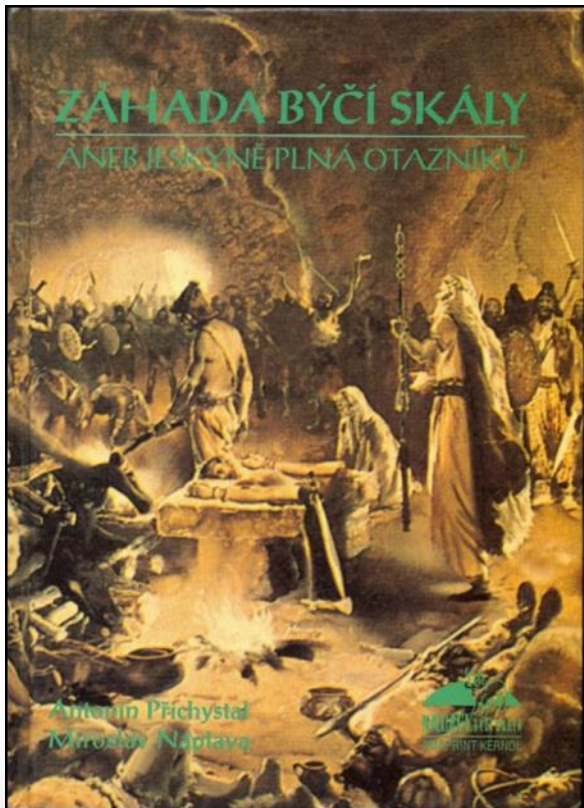
*Keramika Lidu popelnicových polí
k uložení popela žárových pohřbů*

Milavečská kultura

*Milavečský pohřeb vystaven
v Muzeu Chodského hradu „in situ“.*

Doba železná *halštát 800 – 400 BC*

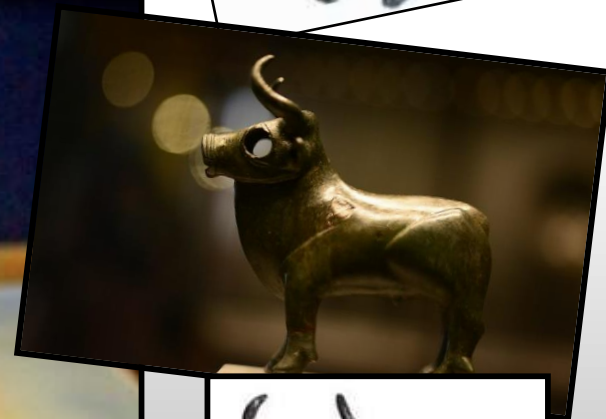
Do hrobu na voze...

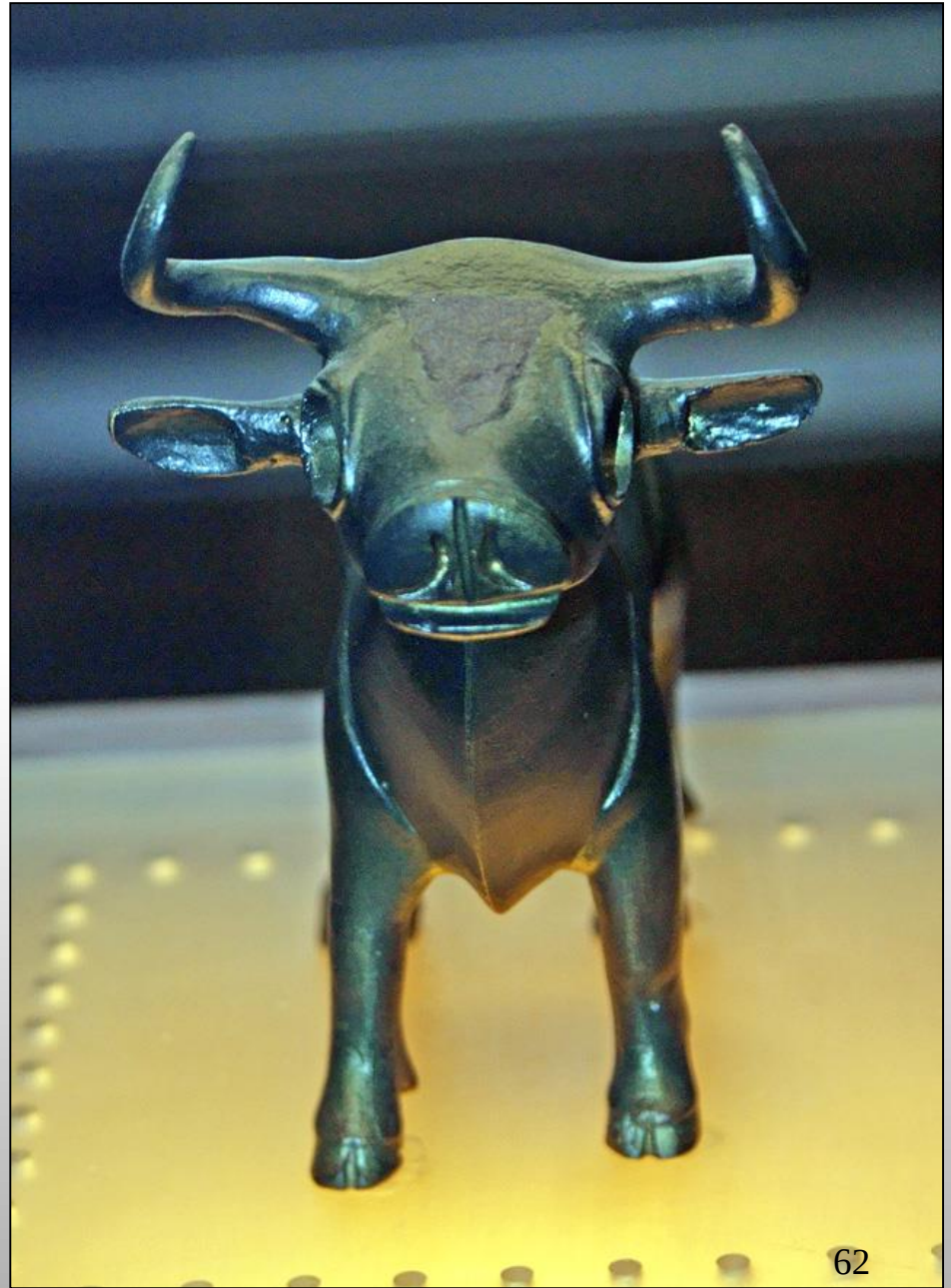

*Býčí skála podle J. Wankela,
rekonstrukce se všemi nalezenými artefakty a ekofakty, Z. Burian*

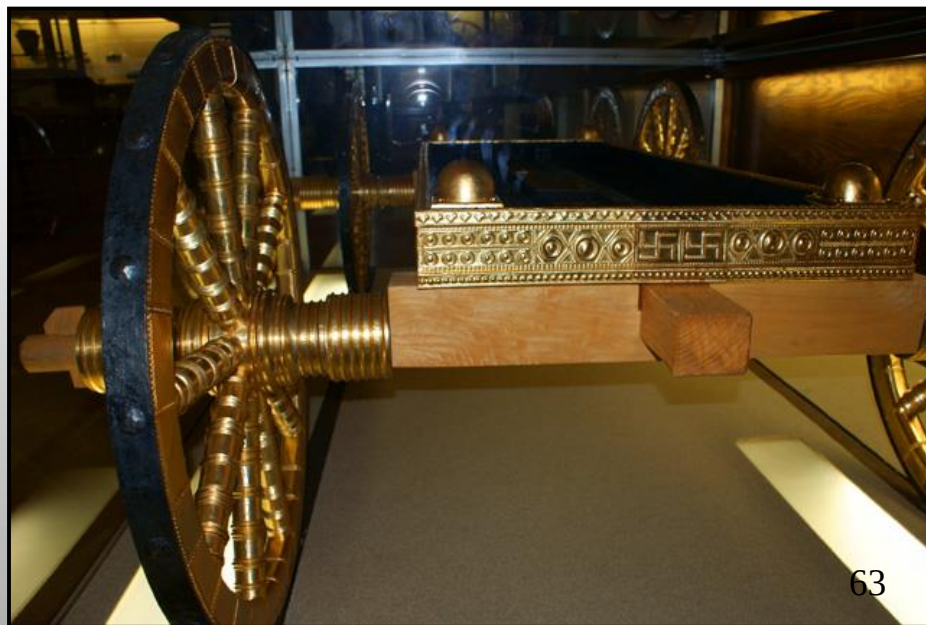
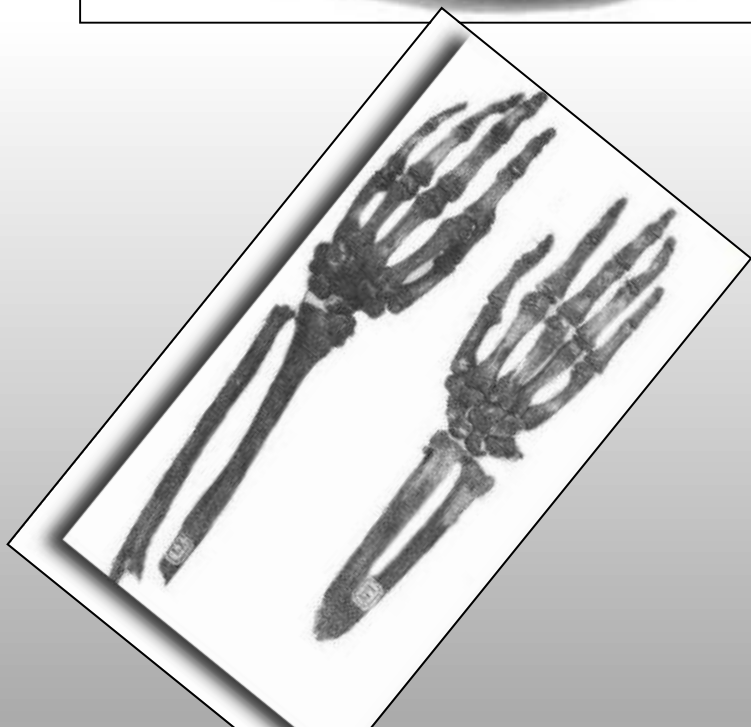

Nejslavnější artefakt: bronzový býček se železnými segmenty

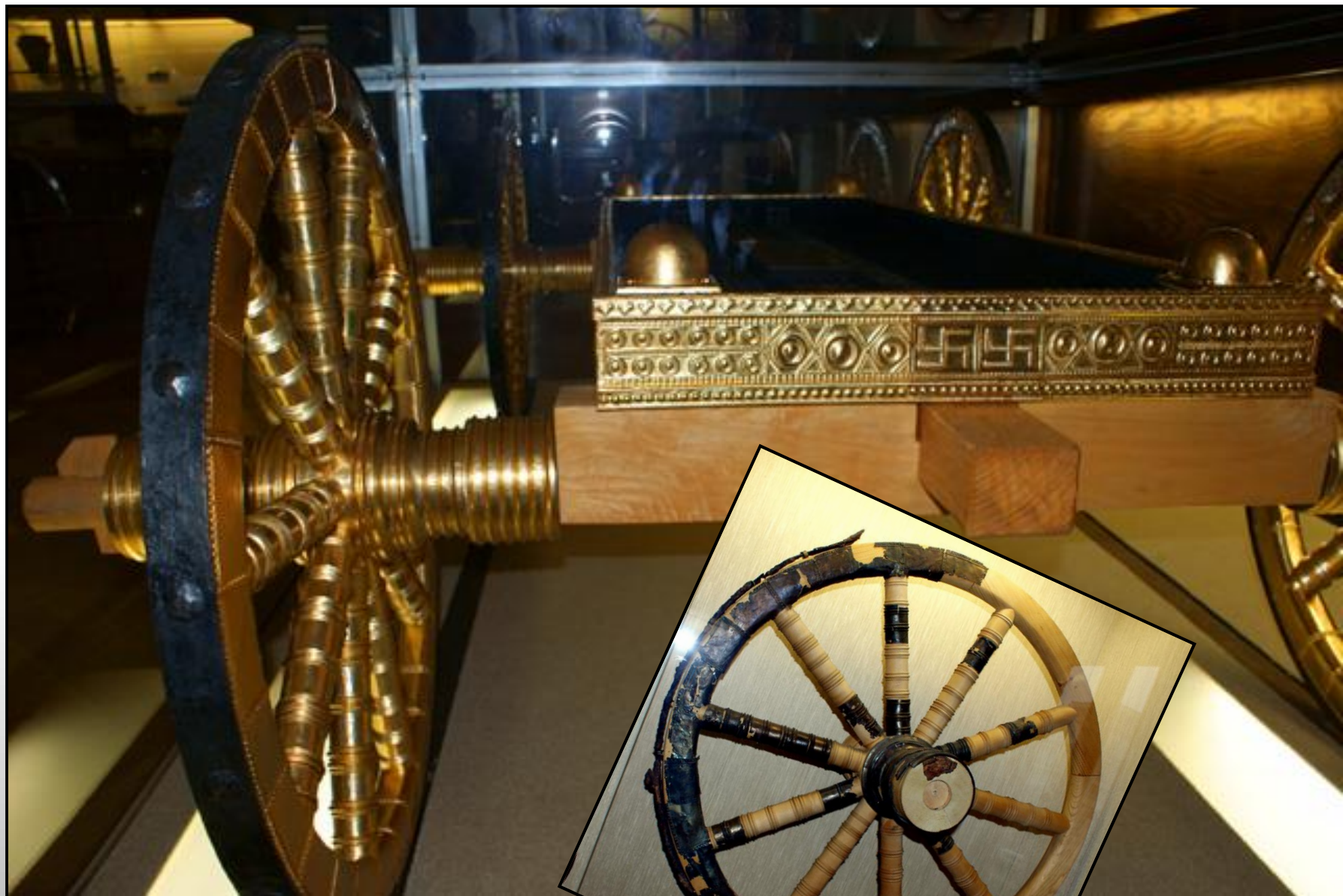

Nálezy z Býčí skály

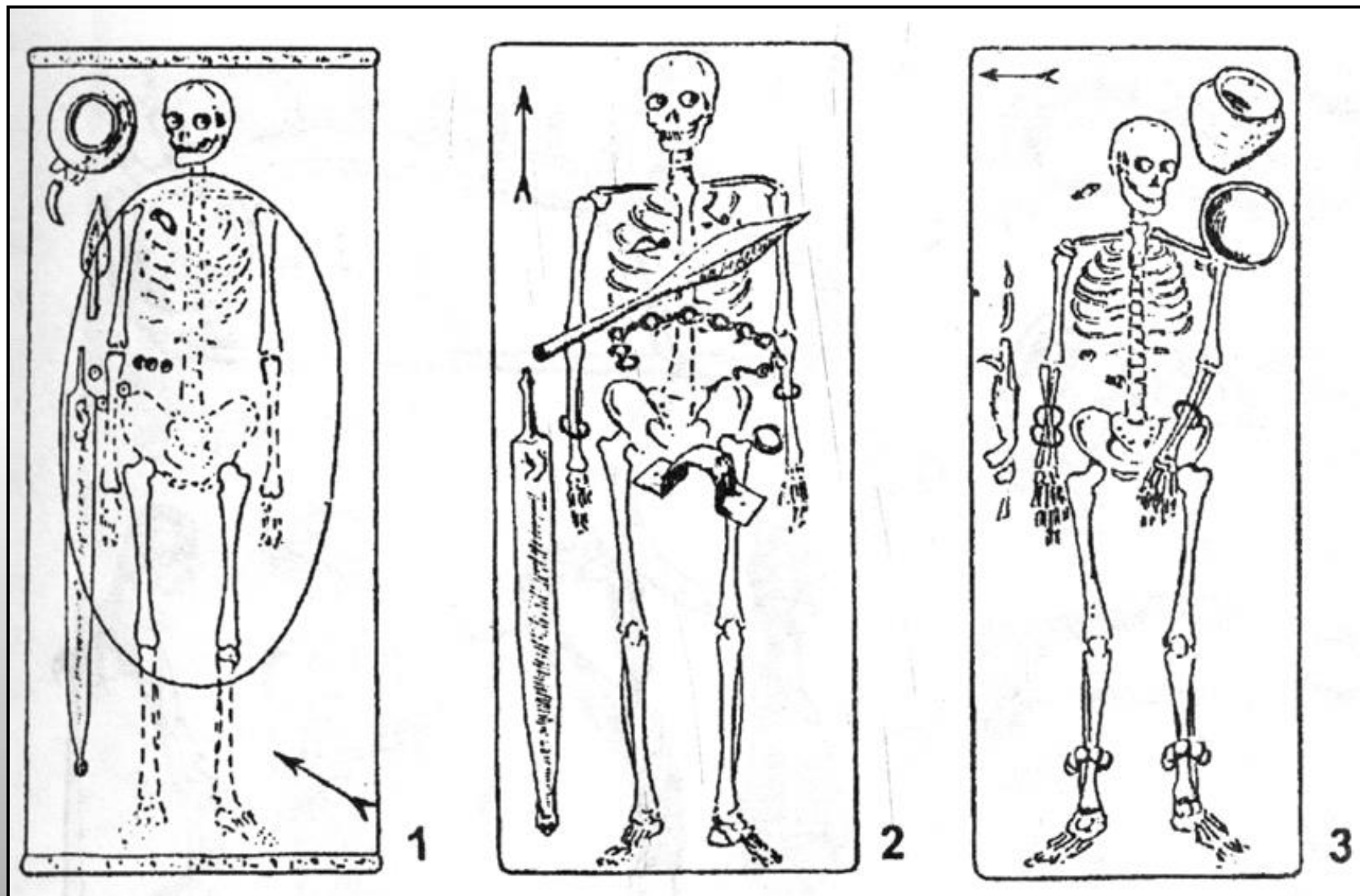
Varna

pohřeb Zlatého penisu

Doba železná, latén 400 BC – 0
Každému, co mu patří...

- **žárové pohřby** = ploché hroby bez mohylového krytu
- **kostrové pohřby** = tělo v rakvi, nebo chráněno dřevěnou deskou, oblečeno do rubáše či obaleno plátnem
- **typická poloha na zádech s hlavou otočenou k severu, tvář k východu:**

Jiří Waldhauser: Jak se kopou keltské hroby:

„aby měl mrtvý možnost "dívat se" každodenně na východ slunce“

- **výrazná diferenciaci výbavy** – závislé na sociálním postavení

Rekonstrukce laténských pohřebů

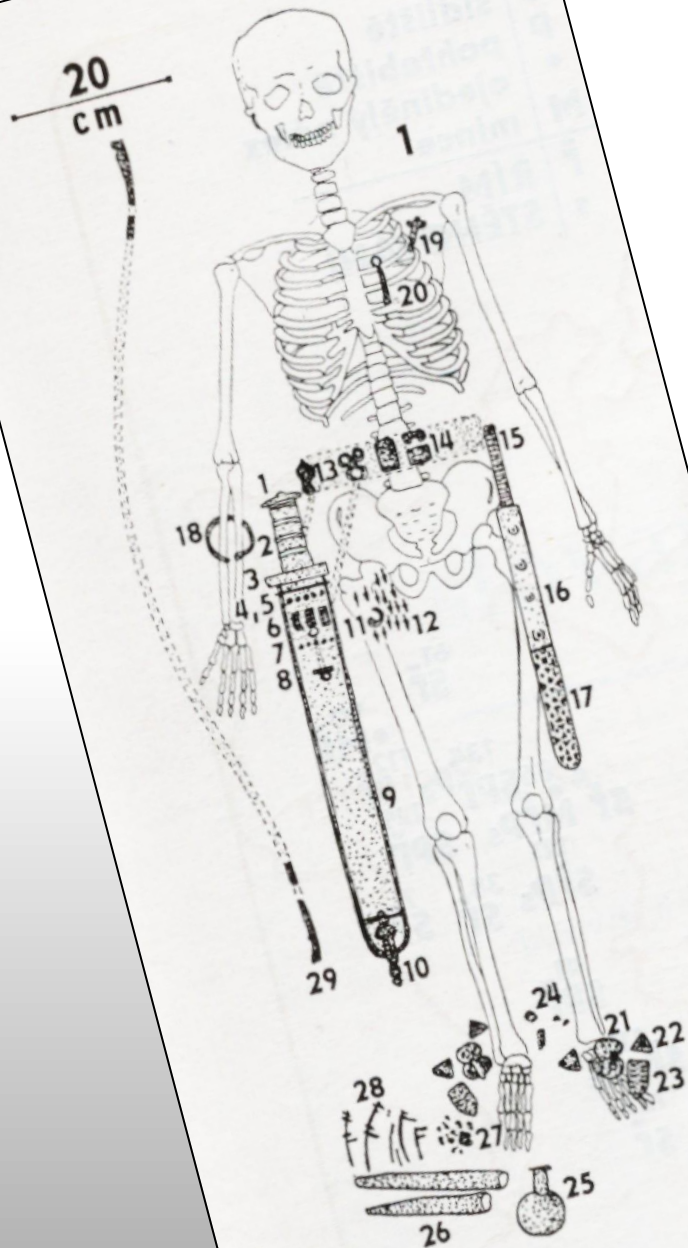
Samhain: nejdůležitější svátek keltského roku
31. říjen – 1. listopad: nový rok, oslava zemřelých

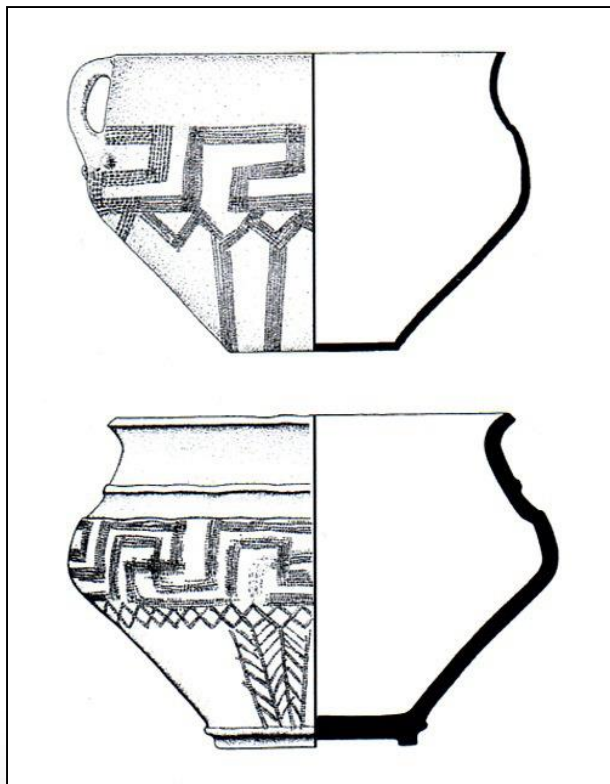
„duše zesnulých v tento čas vracejí na zemský povrch, a živí mohou navštívit podsvětí“

Doba římská, 0 – 400

Pohřební pole podél cest...

Výbava markomanských kostrových hrobů, Lužec nad Vlatvou

Aktuální výzkum : 2018 Kyjovice

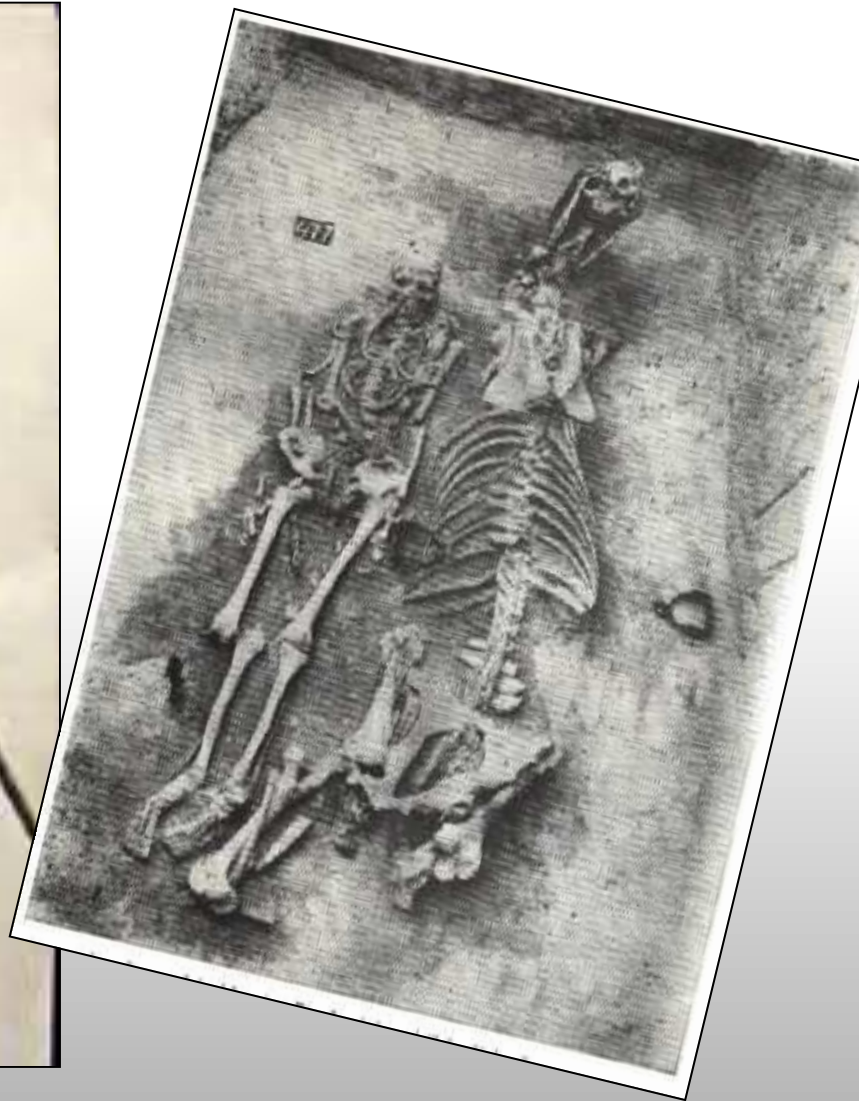
*Stavba hypermarketu,
největší pohřebiště Langobardů v ČR
více než 170 hrobů*

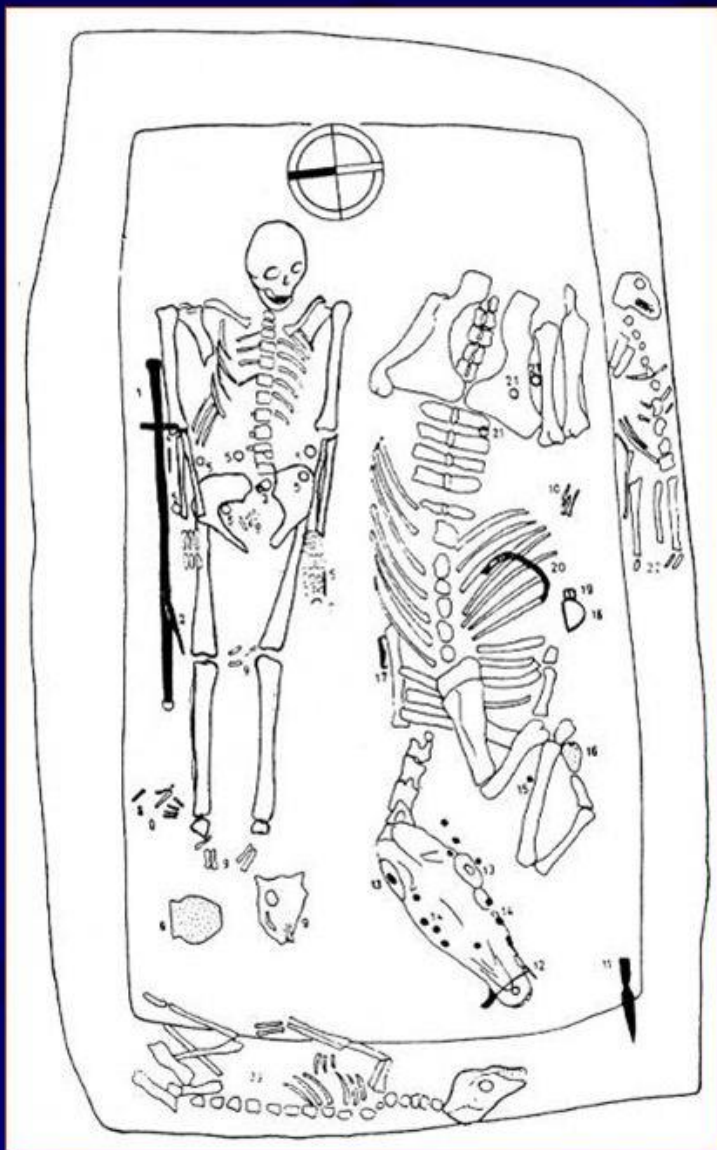
Stěhování národů, 5. století
Slované, Avari
Z posvátných pahorků ke kostelům...

Avaři – jezdecké pohřby s koněm

Avarský pohřeb, východní Slovensko

Slované
Pohřební hranice...

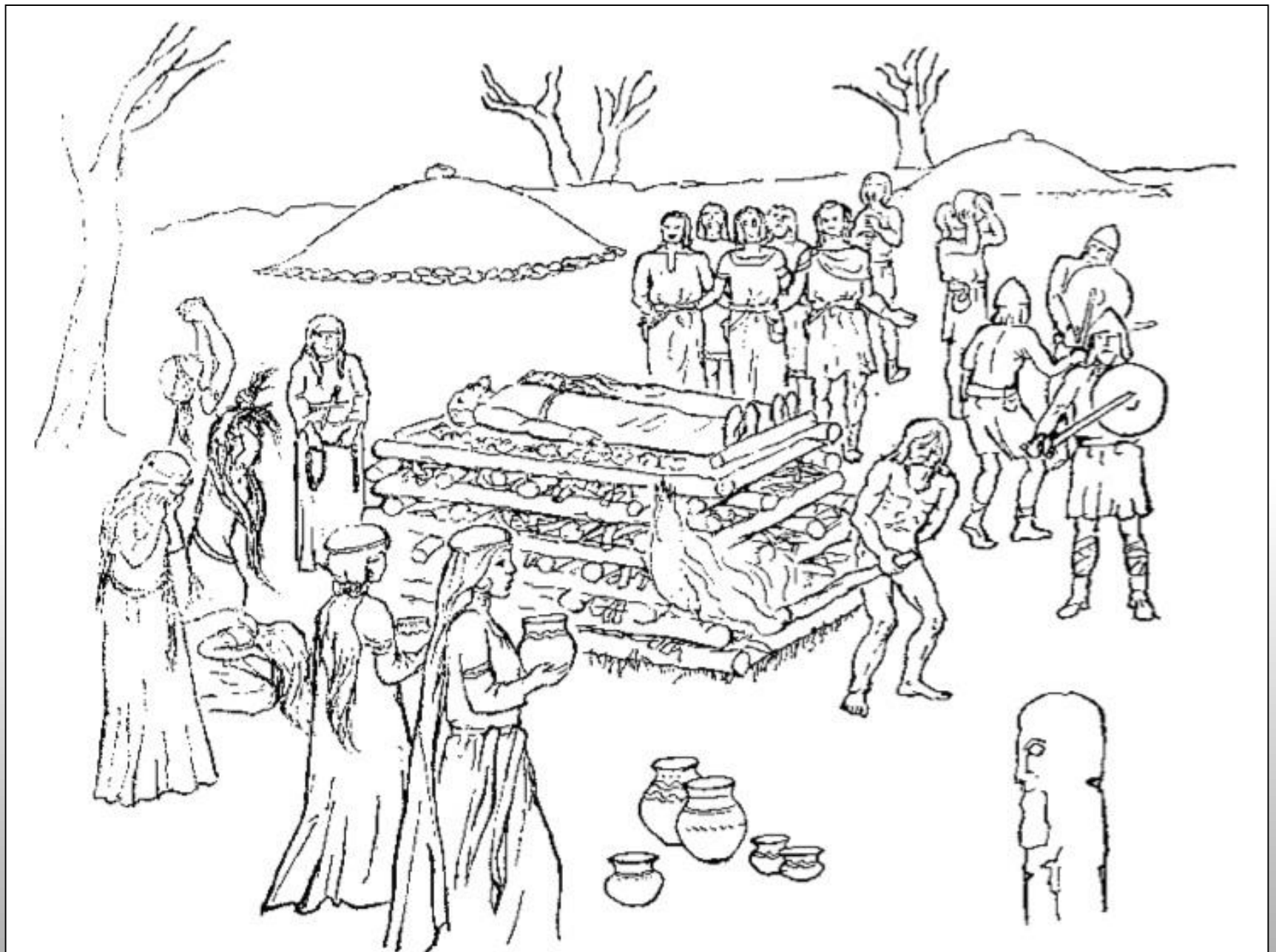

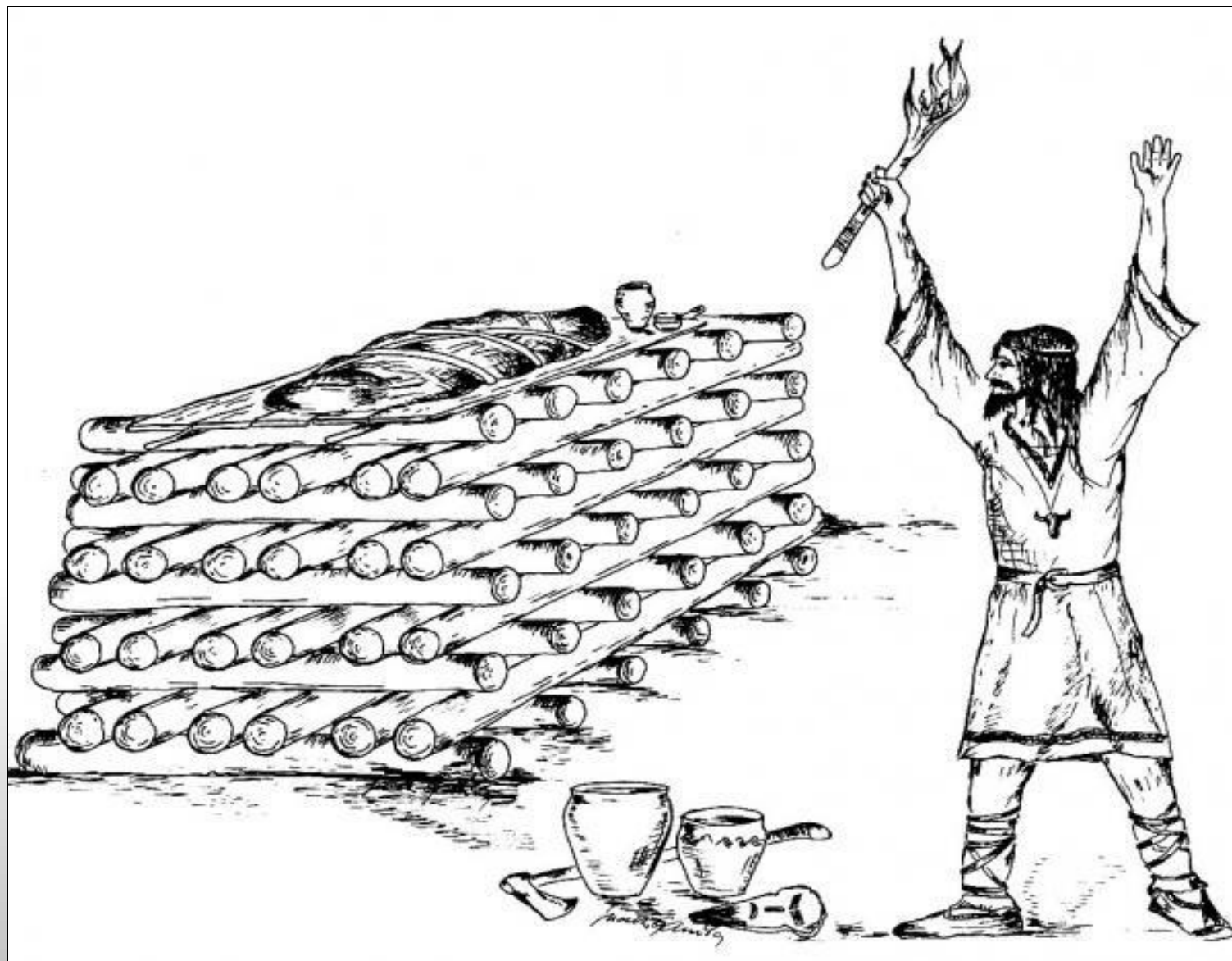
Pohřeb praotce Čecha: Věnceslav Černý

Slované – doba hradištní

- *mrtvé spalují na hranicích*
- *výrazné projevy smutku = kvílení, rvaní si vlasů, obětování zvířat či lidí, následná hostina s tancem a hrami (plačky)*
- *popel zemřelého rozptýlen na zvláštním rituálním místě: vhazován do vody, vsypán do uren, které byly vystaveny na kůlech u cest...*

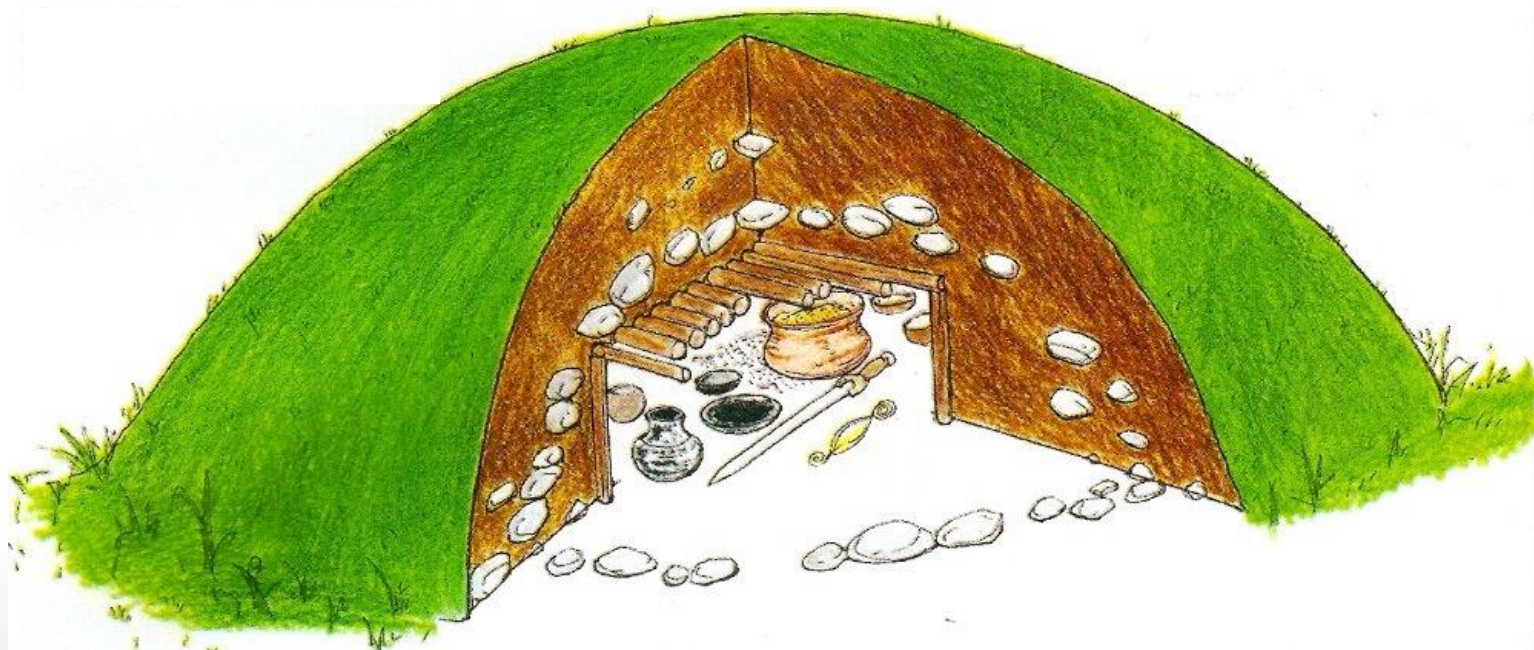

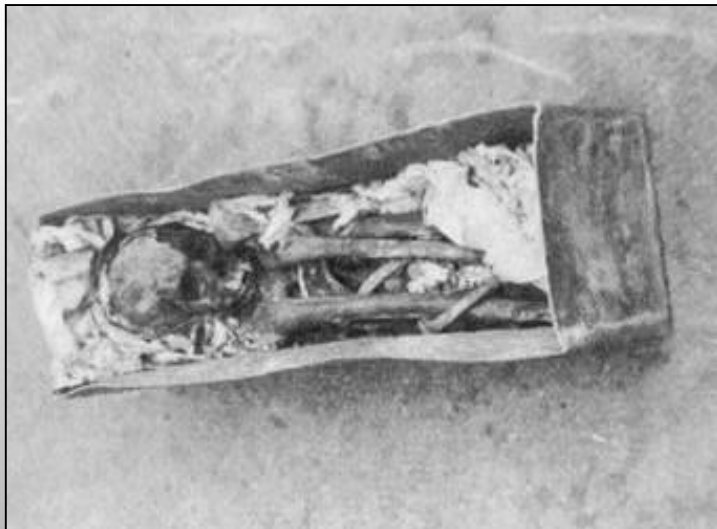

*Pohřební hranice v době zahájení kremace,
z knihy Lud'ka Galušky: Slované, doteky předků*

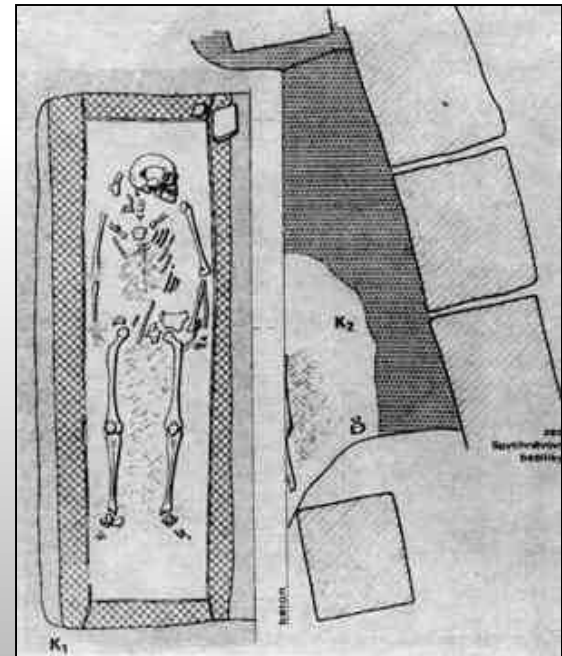
Z pravěku do současnosti

- *změna 5. - 9. stol. - spalování nahrazeno pohřbíváním do země*
- *pohřebiště z volné přírody do sídlišť - zřizovány stálé hřbitovy při farních kostelích*
- *podstatná změna – příchod Cyrila a Metoděje*
- *sílicí vliv křesťanství - pohřbívání bez milodarů, pohřebiště přesunuta blíže kostelům*

Pohřeb knížete Vratislava

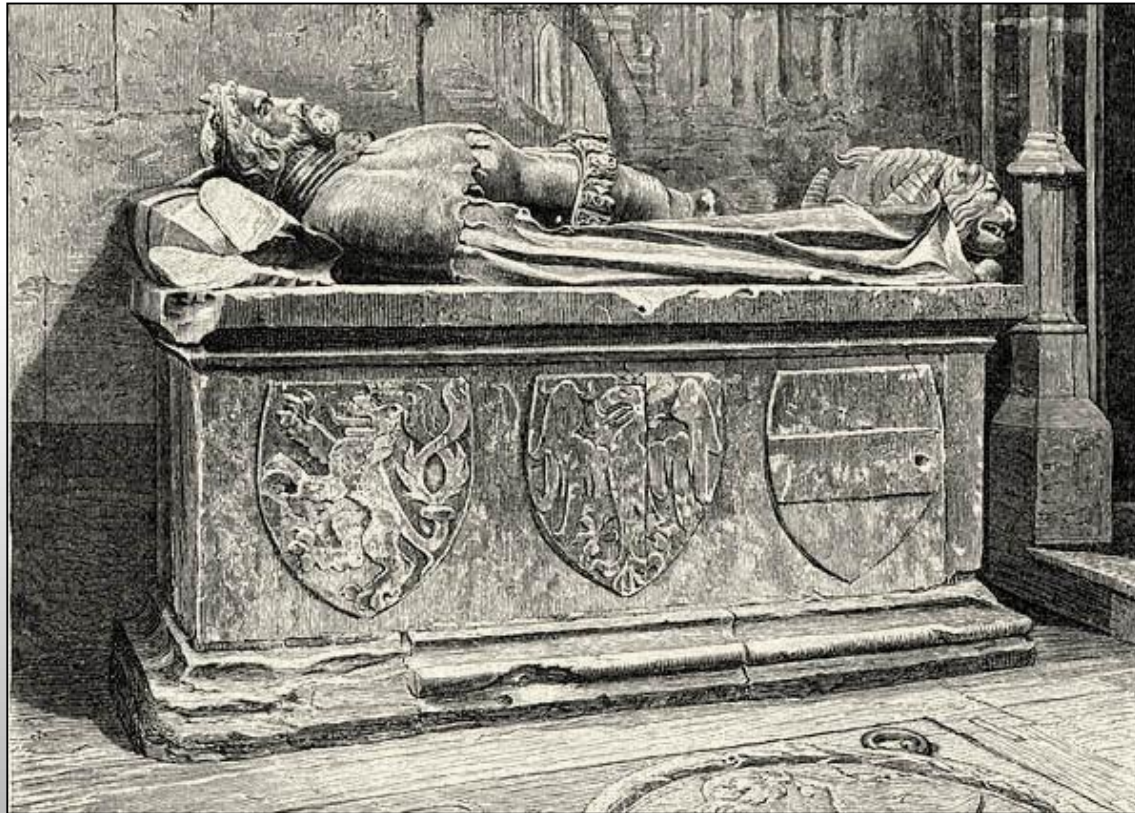

Sarkofág knížete Bořivoje

Domečková tumba knížete Václava, chrám sv. Víta

- cca od 11. stol. - na našem území pohřbívání v rakvích
- uzavřené rakve a truhly = důsledek křesťanské představy, že pro posmrtný život je třeba zachovat tělo
- pohřby v kostele = duchovní, později členové panovnických rodů

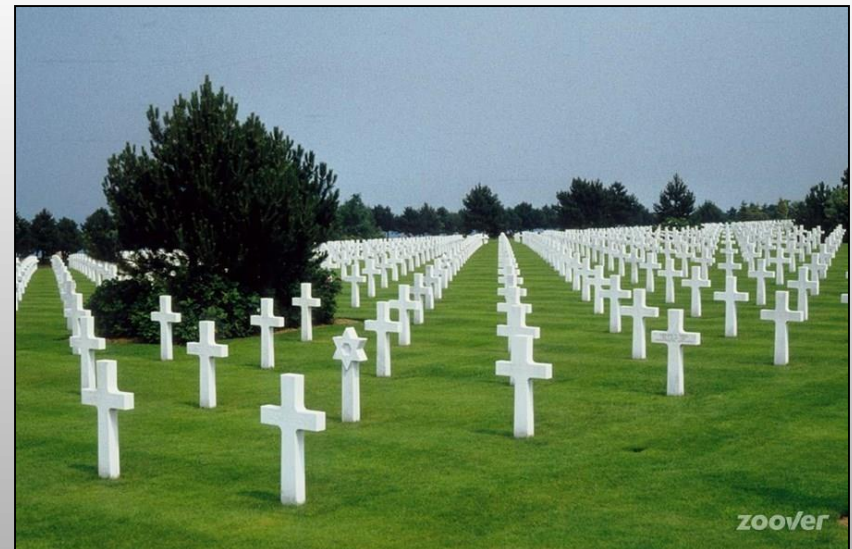

Náhrobek Přemysla Otakara II., chrám sv. Víta

- *hrobky a od 13. stol. = reliéfní portréty zemřelých*
- *15.-16. stol. = pohřbívání v dřevěných rakvích - města i vesnice*
- *sociální odlišnosti: nejchudší = truhla z nehoblovaného dřeva*
majetnější = lakované dřevo různých barev
- *od 18. stol. - zdobené náhrobků reliéfy květů či věnců*

- *Josef II. patenty: - 1783 patent o přesunu hřbitovů mimo obec*
 - *zákaz pohřbívání v rakvích v době moru (cholera)*
 - *společné hroby, pytle...*
- *19. stol. - obavy z pohřbení zaživa = zavedeny márnice (komínek na vzduch, lanka se zvonkem...)*
- *20. stol. - pohřebnictví jak ekonomický obor*

NA SHLEDANOU!

